

NOAPTEA CEA MAI LUNGĂ

piesă în două părți
de HORIA LOVINESCU

PERSONAJELE

Manole Crudu	58 ani
Vlad	30 ani
Toma	24 ani
} - fiii lui	
Claudia Roxan	40 ani
Agliaia	40—45 ani
Cristina, fiica ei	17 ani
Domnica	85 ani
Doctorul	
Un tânăr reporter	

Acțiunea se petrece în zilele noastre, din vară până-n toamnă.

(Titlul piesei este provizoriu.)

PARTEA I

Casa de la Snagov a sculptorului Crudu. Un hol mare. În fund, un perete aproape întreg, din sticlă mată, desparte atelierul de hol. În fața holului, spre rampă, despărțită de hol prin uși glisante, o fișie îngustă de grădină. Construcția e făcută din paliere, atelierul ocupând planul cel mai înalt, iar grădina, cel mai de jos. E noapte cu lună, așa încît grădina e luminată difuz, holul e în semiintineric, iar atelierul, în intineric. După o clipă de imobilitate, o lumină își face apariția în atelier și rătăcește pe perețele de sticlă. Apoi, în atelier se face lumină puternică și atunci, profilată pe perețele de sticlă, se desprinde conturul unei umbre care se agită ciudat. Datorită luminii, umbra aceasta crește, gigantică, sau se micșorează, pitică. Totul nu trebuie să dureze decît atît cît e necesar pentru a se obține efectul de straniu. Apoi lumina din atelier se stinge și prin ușă pătrunde în hol Manole Crudu. E un bărbat frumos încă, puternic și masiv, cu păr des și foarte încărunțit; în noaptea asta pare atins de o nefirească sfiiciune, căci pipăie obiectele și-și caută drumul de parcă ar fi orb. Ajuns în pragul care desparte holul de grădină, se oprește. O voce care se aude prin microfon îi exprimă pe un ton alb, de lecție repetată, gîndurile nerostite.

VOCEA INTERIOARĂ: Casa mea. A mea. Eu sînt Manole Crudu și asta e casa mea. Uite și grădina și copacii mei. (Lovește cu piciorul în pămînt.) Și ăsta e pămîntul. Solid. Nemîșcat. (Cu satisfacție.) Nu se scufundă piciorul în el, ca într-o pîslă. Poți pași temeinic, fără grijă. (Face un pas și se uită în jur.) Recunosc toate lucrurile, și lucrurile mă recunosc. Nu, nu s-a schimbat nimic, și toate stau pe locul lor, zdravene, neclintite. (Vrea să facă un pas și, deodată, își trage piciorul, ca și cum ar fi călcat în gol.) Iar am văzut prăpastia. (Izbucnește într-un rîs hîrțit, surd, și spune cu voce tare.) Cum o să fie o prăpastie în grădină, nebulule! (Mai face cîțiva pași.

Vocea interioară continuă.) Ar trebui să mă odihnesc. M-a oboseț călătoria. Asta e. Oboseala e de vină. (S-a apropiat de o bancă, unde s-a mișcat deodată cineva, ascuns pînă acum de ochii noștri de un tușiș. Tare.) Cine e aici?

DOMNICA: Eu, maică. Ai ieșit la aer?

MANOLE: Tu ești, Domnico? Ce faci aici, la ceasul ăsta?

DOMNICA: Nu pot dormi. E cald și mă dor ciolanele. Mai mă uit și eu la lună, la copaci... Și pe tine te doare ceva?

MANOLE (așezîndu-se): Nu, nu mă doare nimic.

DOMNICA: Am auzit că ești bolnav.

MANOLE: S-a și dus buhul? Nu-i adevărat. M-a supărat puțin inima.

Acum sint bine. Dacă te poţi îngrijeşti, cu bolile astea de inimă îngrăi trăi încă douăzeci de ani. Tata a murit la nouăzeci şi eu n-am decît cinci-zece şi opt. Tu cîţi ai?

DOMNICA: Optzeci şi cinci, maică.

MANOLE: Vezi! Eu n-am decît cinci-zece şi opt. Sînt în toată puterea.

DOMNICA: E adevărat că ai fost, ca Alexandru Machedon, tocmai în ţara lui Por-Împărat? Tare mult ai mai lipsit, Manole.

MANOLE: Patru ani. Dar tu nu te-ai schimbat.

DOMNICA: Numai că am mai murit oleacă. Oleacă, şi încă oleacă şi într-o zi, gata, mă isprăvesc. Lasă, că îmi ajunge. Tare mă bucur că am apucat să te mai văd. Eu ți-am dat lapte şi te-am legănat. Ții minte cum îmi spuneai? Dadă Domnică.

MANOLE: Ştiu, n-am uitat. Cum s-a purtat Aglaia cu tine?

DOMNICA: Bine, de ce să zic că nu? Îmi dă deajuns de mîncare. Mai tipă ea, dar eu stau toată ziua în odăiţa mea. Tot om mare eşti, Manole? Mai scrie la gazete despre tine? Sau ai sărăcit şi de aceea ai venit acasă?

MANOLE: N-am sărăcit. Nici n-am ce face cu atîţia bani.

DOMNICA: Nu vorbi cu păcat. Baniis buni. Ai doi feciori doar. (Pauză.) E adevărat că se întoarce şi Toma?

MANOLE: Aşa spunea Aglaia. Cică a scris.

DOMNICA: Îţi seamănă, Toma. E să-mîntă bună din tine. Pe cînd Vlad, măcar că şi el ciopleşte piatră, parcă nici n-ar fi din singele tău.

MANOLE: E apucat. Aşa eram şi eu în tinereţe.

DOMNICA: E un pom pădureţ. (Pauză.) Să ştii că-i dă tircoale fetei.

MANOLE: Care fată?

DOMNICA: Fata Aglaiei.

MANOLE: Ce tot vorbeşti... E un copil.

DOMNICA: A crescut, de cînd n-ai văzut-o. Are şaptesprezece ani.

MANOLE: Vlad trebuie să aibă trei-zece. Nu-i nebun, să-şi pună mintea cu o mucoasă. Bărbaţii din familia noastră n-au dus niciodată lipsă de femei. (Rizînd.) Limba nu ți-a îmbătrînit, Domnicio. Tot ascuţită e.

DOMNICA: Stăpinul, cînd se întoarce, trebuie să ştie toate. Cine să ți le spună? Aglaia? Ți s-a băgat sub piele şi se poartă de parcă ar fi cine ştie cine, nu o slugă.

MANOLE: Nici nu e. E menajera mea.

DOMNICA: Tot slugă e. N-o plăteşti?

MANOLE: De cincisprezece ani îmi țin casa. Am avut noroc de ea. E gospodină. (Vocea lăuntrică.) Ar trebui să mă duc la culcare, să dorm măcar cîteva ceasuri. O să las veioza aprinsă şi o să trag un somn bun. (Tare.) Domnicio, vorbeai de moarte, înainte. Te gîndeşti la ea?

DOMNICA: Ce trebuie să mă gîndesc eu? Se gîndeşte ea la mine.

Vine moartea în grădină,
Cu-n pahar şi c-o lumină
Auzi clopotul cum cîntă.
Scoală, scoală, şi-l ascultă.

MANOLE: Ce-i cu stihurile astea?

DOMNICA: De-ale noastre, din popor.

MANOLE (ciudat):

Vine moartea în grădină,
Cu-n pahar şi c-o lumină...

Nu în pahar e primejdia. În lumină. Dacă te uiţi la ea, îţi pierzi cumpătul. Toate pălesc şi se înstrăinează şi fug de lingă tine. Le vezi, dar parcă nu le mai recunoşti, şi nici nu mai ştii cum te cheamă. (Din nou vocea lăuntrică.) Ce rost au toate cuvintele astea, pe care le spun? Trebuie să fiu calm. Lingă mine-i Domnica, bătrina mea doică. M-a purtat în braţe cînd eram mic. Dacă întind mîna, o pot atinge. O să-i simt căldura. (Pune mîna pe mîna ei. Se aud nişte sunete stridente. Vocea continuă, speriată.) Ce îngheţată şi întunecată eşti, femeie! Unde pleci? Alunec. (Îşi duce mîna la inimă şi scoate un horcăit. Strigă, tare.) Dadă!

DOMNICA (speriată): Ce ai, maică, te doare?

(Fără să-i mai răspundă, Manole, care s-a ridicat, se prăbuşeşte. Domnica deschide gura, îngrozită, qata să tipe.)

(Întuneric brusc.)

A doua zi. O dimineată strălucitoare, de vară. În hol, înconjurată de un vraf de ziare răvăşite, Cristina. Are şaptesprezece ani, e fîmuşică, dar nu asta are importanţă, ci graţia şi sănătatea ei, de animal tînăr şi curat. Sună telefonul şi Cristina răspunde.

CRISTINA: Da, a sosit ieri dimineată. Nu, nu vine prin Bucureşti şi nici nu primeşte încă pe nimeni. Sigur, încercaţi săptămîna viitoare. (Închide, se îndreaptă spre ziare, dar telefonul sună din nou.) Da, vila maestrului Crudu. Cine? O clipă, vă rog. (E

emoționată. Se duce la o ușă și bate. *Apare, impacientată, Aглаia. E o femeie de vreo 45 de ani, cu o finută sobră, care-i maschează destul de bine vulgaritatea.)*

AGLAIA: Ce este?

CRISTINA: Mamă, e Președinția Consiliului la telefon.

AGLAIA (*ducându-se la telefon, subit imblinzită*): Alo! Bună ziua. Vă rog să scuzați, dar maestrul nu poate veni la telefon. A avut azi noapte o criză și e doctorul la el. Nu, e mai bine acum. Da, rămîne la Snagov deocamdată. Îi voi transmite întocmai. Bună ziua. (*Îndreptindu-se spre ușă pe care a intrat, o întreabă pe Cristina.*) Cine a mai chemat?

CRISTINA: O mulțime de lume. Am notat. A telefonat și Claudia Roxan. A spus că vine să-l vadă.

AGLAIA (*iritată*): Și nu i-ai spus că nu se poate?

CRISTINA: N-am îndrăznit.

AGLAIA: Ah, ce nătăfileață ești! N-a trecut decît o zi, și dumneaei se și înființează. Scoate telefonul din priză. (*De la ușă.*) Dacă intră maestrul pe aici, să te găsească lucrînd. Și spune-i că arată bine. (*Iese. Se aude o sonerie. Cristina se duce să deschidă.*)

CRISTINA (*reintră, nedumerită, urmată de un tînăr*): Dar noi n-am făcut nici o reclamație. Lumina funcționează.

TÎNĂRUL: Nu-i aici vila maestrului Manole Crudu?

CRISTINA: Ba da, dar trebuie să fie o eroare. Vezi și dumneata. (*Aprinde o lampă.*)

TÎNĂRUL: Curios. Vă rog să mă ierțați. (*Arătînd spre atelier.*) Acolo e atelierul?

CRISTINA: Da.

TÎNĂRUL: Mi se pare că despre instalația din atelier era vorba. Permiteți? (*Deschide ușa atelierului și rămîne în prag, în vreme ce Cristina, care a intrat, luminează atelierul.*) Da, e clar. S-a făcut o confuzie. (*Interesat, arătînd spre interiorul atelierului.*) Astea sînt blocurile de bazalt care au fost aduse pentru „Zburător”?

CRISTINA: Da. Nu intrați. Maestrul nu dă voie să se intre în atelier.

TÎNĂRUL: Tovarășă, am o mare rugămintă. Sînt și fotograf amator, și am o mare admirație pentru maestrul Crudu. (*Cu gesturi rapide, a scos un aparat și a fotografiat atelierul.*) Mulțumesc.

CRISTINA: Ce-ai făcut, domnule! Nu e voie! (*Îl împinge în hol.*)

TÎNĂRUL: O simplă amintire, dușule! (*Uitîndu-se prin hol.*) Aici e, probabil, colțul preferat al maestrului?

CRISTINA (*arătînd cu capul spre un fotoliu*): Acolo îi place să citească.

TÎNĂRUL: Extraordinar! Chiar acolo? (*Și în timp ce Cristina se uită în direcția arătată, mai face o fotografie. Fata se întoarce, furioasă, spre el.*) Gata, gata! Am plecat. Înțelegeți și dumneavoastră... E o ocazie atît de rară! (*Se îndreaptă spre ușă. Dinspre grădină apare Vlad, un bărbat de treizeci de ani, sumbru și mușcător. Nu-și ascunde răutatea. S-a oprit și urmărește scena. Tînărul, întorcîndu-se spre Cristina.*) Dumneavoastră sînteți secretara maestrului?

CRISTINA (*incurcată, dar ispitită să joace rolul*): Mda. Adică... nu chiar, dar...

TÎNĂRUL: Ce noroc, să trăiți în preajma unui artist ca el. E adevărat că e grav bolnav?

CRISTINA: Nu, o simplă indispoziție.

TÎNĂRUL: Să sperăm. Dumneavoastră trebuie să știți o mulțime de lucruri. Cu ce proiecte s-a întors maestrul din Orient? Cu ce impresii? Vă întreb, pentru că știu că nu dă niciodată interviuri.

CRISTINA (*împingîndu-l spre ușă, dar flutată, totuși, de importanța pe care i-o atribuie tînărul*): Nu sînt în măsură să vorbesc despre proiectele lui.

TÎNĂRUL: Dar ceva tot trebuie să știți! Ah, cum vă invidiez! Atît de tînără și să fiți colaboratoarea lui! E adevărat că pregătește o retrospectivă la Paris?

CRISTINA: Era vorba, dar...

VLAD (*intrînd*): Cine e tovarășul, Cristina?

CRISTINA: De la Electricitate. S-a primit o reclamație că ar fi deranjată instalația.

VLAD: A, da. Dar nu-i deranjată, nu-i așa? (*Apropiîndu-se de tînăr.*) Ce marcă e aparatul? Zorki? Îmi dai voie? E nou? (*Îl ia și, cu un gest brusc, îl deschide.*) Ah, ce ghinion!

TÎNĂRUL (*furios și dezolat*): Tovarășe!

VLAD: De la ce ziar ești dumneata?

TÎNĂRUL (*dezumilat*): De la „Secolul”.

VLAD: Îmi permiți să te conduc pînă la ușă? Peste jumătate de oră ai o cursă spre București. Să n-o pierzi.

TÎNĂRUL (*ieșind*): Greu de mîncat pline, în casa asta. Vă salut din mers (*cu ironie*), tovarășă secretară.

CRISTINA (*roșie, lui Vlad, care se întoarce după o clipă*): Ce obraznic! VLAD (*sarcastic*): Noroc că n-ai apucat să-i destăinuie nimic din tainele de colaboratoare a tatei.

CRISTINA (*gata să plîngă*): Dar eu n-am spus că sînt colaboratoarea lui. Cum mi-aș fi îngăduit?

VLAD: A plecat doctorul?

CRISTINA: Încă nu. (*Rugătoare.*) Domnule Vlad, nu-i spuneți nimic mamei despre gafa mea cu ziaristul ăsta...

VLAD: Ți-e încă frică de ea... Asta-i bine! Frica-i singurul paznic eficace al cuminenței fetelor. (*Privind-o sîruntat.*) Mă întreb, însă, pentru cît timp? Virginitatea atrage bărbații ca mierea, muștele.

CRISTINA (*roșie ca focul*): Vă rog să nu-mi mai vorbiți în felul ăsta.

VLAD: Ești o puștancă stîngace. În loc să te ofensezi, ar fi trebuit să te prefaci că nici nu pricepi despre ce e vorba.

CRISTINA: Nu sînt de pe vremea bunică-mi. Pricep foarte bine, și tocmai de asta nu-mi place.

VLAD: Oh, ce tineret lipsit de candoare! Nu mai poți avea, cu voi, nici măcar voluptatea profanării. Ce făceai aici, tot tăieturi din ziare? Exegi monumentum... (*Ride.*) Un monument din hîrtie.

CRISTINA (*îndreptîndu-se spre ziare*): Sînt foarte multe azi. (*Importantă.*) S-a telefonat și de la Președinție.

VLAD: Ce vorbești? Bineînțeles: telefoane, flori, articole omagiale... (*Răscolind ziarele, fără să le citească.*) Ce scriu? Veșnica gargariseală, desigur: „Marele nostru artist”... „Clasicul în viață”... „Cel mai mare sculptor umanist al timpului”... Nu?

CRISTINA (*consternată*): Cum puteți vorbi așa despre tatăl dumneavoastră, care e... (*cu aerul unei lecții învățate*) gloria noastră.

VLAD (*rizînd*): Scrie și în manuale? Ai învățat bine lecția.

CRISTINA: Și presa din străinătate scrie același lucru.

VLAD: Chiar toată? Nu uita să-i dai și articolele apărute anul trecut, în revista aceea franceză, în „Pygmalion”. O să-i facă plăcere. Cum defineau arta lui? „Sculptură de predicator”. Ha, ha!

CRISTINA: Orice geniu are și dușmani. Așa a fost totdeauna.

VLAD: Ce multe știi! Ia fă o clipă efortul să gîndești cu creierul propriu! Îl admiri cu adevărat?

CRISTINA (*cu fervoare copilărească*): Ce întrebare! Pentru mine, maestrul e un... zeu. Dacă ați ști cum mă invideză colegele mele că locuiesc în casa lui, că pot să-i vorbesc, că-mi spune pe nume!

VLAD: Ei, ăsta da, e un argument serios. Numai să știi că prea multă conversație n-ai să faci cu el. S-a întors cam morocănos, bătrînul. Doar dacă dosarele tale cu tămie au să-l mai dispună puțin.

CRISTINA (*speriată*): Vă place numai să glumiți? Sau chiar...

VLAD (*buion*): Nu privi în abisuri, fetițe. E și nerecomandabil, și indiscret.

CRISTINA: Să fiu eu fata lui, ah, cum l-aș mai iubi și îngriji! Toată viața i-aș închina-o numai lui. Așa ca... o eroină dintr-un roman de Balzac, nu-mi aduc aminte numele. Sau ca...

VLAD: Antigona.

CRISTINA: Antigona?

VLAD: O grecoaică, o actriță de cinema, care, într-un film, își duce tatăl, orb, de mîna. Gîsculiță dulce... (*Iese.*)

CRISTINA (*în urma lui*): Nu pot să te sufăr. Fiu denaturat! Negativule! (*Începe să aranjeze dosarele. Ușa se deschide și apare Manole, însoțit de doctor și de Aglaia.*)

MANOLE (*Aglaiei*): Așa că nu sînt acasă decît pentru doamna Roxan.

CRISTINA (*intimidată, emoționată*): Bună ziua.

MANOLE (*care pare că nici n-a observat-o*): Și, în ceea ce privește rețeta profesorului, te ocupi dumneata?

AGLAIA (*care are o hîrtie în mîna*): Trimit chiar acum. (*Îi face semn Cristinei să salute din nou.*)

MANOLE (*doctorului*): Să ieșim prin grădină, profesore. Te conduc pînă la mașină.

CRISTINA (*mai tare, dar și mai pierdută*): Bună ziua.

MANOLE: Bună ziua. (*Dă să iasă. Aglaiei.*) Cine e dumneaei, Aglaie?

Am spus că nu primesc pe nimeni. AGLAIA: Dar e Cristina, maestre. N-o mai cunoașteți? Cristina, vino și dă mîna.

MANOLE (*dîndu-i mîna*): Ia uite, cum a crescut. Cînd am plecat era un burduf cu ochi, și acum e ca un fluture ieșit din crisalidă. (*Depărtînd-o puțin.*) Drăguță, foarte drăguță! (*O bate ușor pe obraz.*) Bravo, domnișoară! (*Și, luîndu-l de braț pe doctor,*

iese în grădina, fără să-i mai dea nici o atenție.)

AGLAIA (*Cristinei, tare, dar inutil, pentru că Manole n-o aude*): Cristino, termină lucrarea, să i-o poți da maestrului. (*Șoptit.*) Nu cumva să pleci de aici. (*Iese.*)

MANOLE (*doctorului, în vreme ce Cristina se ocupă de tăieturile ei, dar continuă să-l urmărească, curioasă, pe Manole*): Nu-mi plac confruntările astea. (*Rizind.*) Mă fac să văd cât am îmbătrânit. (*Scoate o țigară.*)

DOCTORUL (*oprindu-l*): Nu.

MANOLE: Ultima. (*Trage adinc un fum.*) Mă întreb dacă o să pot renunța.

DOCTORUL: Trebuie, dragă prietene!

MANOLE: Trebuie, trebuie! Nu prea sint învățat cu cuvîntul ăsta. Totdeauna mi-am făcut toate chefurile. În sfîrșit, o să încerc. (*Răspical.*) Dar interdicția de a lucra n-o s-o pot suporta.

DOCTORUL: E... temporară.

MANOLE (*privindu-l fix*): Sigur?

DOCTORUL (*derobîndu-se, rizînd*): Ce-ți trece prin cap? Peste cîteva luni ai să poți reîncepe. Desigur, fără excese. (*Sever.*) Deocamdată, însă, repaus absolut!

MANOLE: Bine. Pentru că, altfel... Dacă nu mai am ce face cu miinile astea...

DOCTORUL: O să mai dea multe capodopere.

MANOLE: Crezi? (*Se așază. Pauză.*) Voiam să te întreb ceva, profesore, între patru ochi. Voiam să te întreb dacă boala mea e însoțită, de obicei, și de tulburări nervoase, psihice.

DOCTORUL: Există o neliniște specifică bolii, dar care n-are nimic comun cu ceea ce înțelegem de obicei prin tulburări psihice. (*Privindu-l atent.*) Ai vreun motiv special să-mi pui întrebarea asta?

MANOLE (*după o tăcere*): Nu. Vreau numai să fiu edificat. Ca un proprietar care vrea să-și cunoască chirișul.

DOCTORUL: Din punctul de vedere al organizării nervoase, dumneata ești unul din cele mai frumoase exemple umane pe care le-am întâlnit. Valorile clasice din arta dumitale de aici pleacă. (*Și-l lovește ușor în adîncitura genunchiului.*) E o interpretare cam prozaică, dar, ce să-i faci, așa sîntem noi, oamenii de știin-

ța. (*Se ridică de pe bancă.*) Mai mergi cu mine?

MANOLE: Pînă la poartă. (*După o ezitare.*) Știi, mi s-a întîmplat de cîteva ori să am senzația că pășesc pe marginea unei prăpastii. Dar nu la figurat, ci la propriu.

DOCTORUL: Un vertigiu, probabil. Nu da drumul din friu imaginației. (*Ies.*)

AGLAIA (*intră în hol și o întreabă pe Cristina*): Unde e?

CRISTINA: Cred că în grădina. Mamă, ce rost are să stau aici? S-a supărat cînd m-a văzut.

AGLAIA: Nu știa cine ești.

CRISTINA: Și, cînd a aflat, m-a examinat ca pe cățel sau ca pe un scaun. Mai bine lucrez la mine în odaie.

AGLAIA: Te rog să faci ceea ce-ți spun eu. Și ar fi timpul să începi să-ți cunoști interesele. Trebuie să se obișnuiească să te vadă aici, să-i fie de folos. Nu uita că de el depindem.

CRISTINA: E umilitor să faci calcule de astea.

AGLAIA: Dacă n-aș fi știut să le fac, azi nu erai bacalaureată, domnișoară, și nu purtai ciorapi de mătase. (*Dezolată.*) Nu pricepi că s-a întors bolnav?! Spunea doctorul că are anghină pectorală, că putea să moară și azi-noapte. Cînd mă gîndesc, mă apucă pe mine congestia. Crezi că, dacă moare, o să ne facă băieții pensie?

CRISTINA (*speriată*): Cum, e chiar grav bolnav?

AGLAIA: E pe ducă, fato. Și noi la fel, dacă nu ne asigură viitorul într-un fel. Și încă repede. Așa încît nu umbla cu farafasticuri.

CRISTINA: E îngrozitor!

AGLAIA: Ce, mă rog?

CRISTINA: Ceea ce spui.

AGLAIA: Mamei tale îi vorbești așa? Nerușinato!

CRISTINA (*exaltată, adolescent*): Eu înțeleg să-i fiu devotată, dar din sinceritate. Nu e înconjurat aici decît de interese meschine și de ură. Eu o să-i arăt că există și un suflet curat în casa asta.

AGLAIA (*e infuriată, dar pînă la urmă ideea n-o supără*): Sigur, trebuie să-i arăți că îi ești devotată. Asta spunem și eu.

CRISTINA: Dar nu din interes.

AGLAIA (*ridicînd din umeri*): Din ce vrei, numai să înțeleagă. Ai pus la punct dosarele?

CRISTINA (*morocînoasă*): Da.

AGLAIA: Ia să le văd și eu. De ce nu le-ai legat cu panglici?

(Se uită prin dosare. În timpul acesta, străbătând grădina, apare Manole. E preocupat. Imediat pe urma lui, Domnica.)

DOMNICA: Manole! (Manole se întoarce. E, vizibil, neplăcut surprins. O privește lung și-i întoarce, brusc, spatele, îndreptându-se spre casă. Domnica îl strigă, îngrijorată.) Cum te mai simți, maică? (Dar Manole intră în casă. Bătrina, nedumerită, face un gest umil, de resemnare, și pleacă.)

MANOLE (intrînd): Aglaie, bătrina nu mai pleacă vara la fiică-sa, la țară?

AGLAIA: Ileana a murit anul trecut, maestre, așa că nu mai are unde să se ducă.

MANOLE: Nu știam. (Vorbește, vizibil agasat, pentru că nu știe cum să-și spună gîndul.) Dar de ce nu stă, ziua, în odaia ei? Afară e prea mult soare și, la vîrsta ei... Fii bună și spune-i că doctorul mi-a cerut să mă odihnesc, să nu văd oameni.

CRISTINA: Dacă ați ști cum vă aștepta! (Aglaia îi trage un ghiont.)

MANOLE: Da, da, dar n-am răbdare pentru ea acum.

AGLAIA: Cred și eu. Și s-a ramolit rău, bătrina. Vorbește singură.

MANOLE: În orice caz, ai grijă să aibă de toate.

AGLAIA: Cred că numai de asta nu se poate plînge. (Manole se îndreaptă spre ușa interioară.) Maestre, nu vrei să vedeți surpriza pe care v-a pregătit-o Cristina? Ea a avut ideea.

MANOLE (întorcîndu-se): Ce anume?

AGLAIA: A strîns tot ce a apărut în ziarele noastre și în cele străine, despre dumneavoastră, din 1957 pînă azi... În dosarele astea.

MANOLE (răsfoind un dosar): E foarte drăguț din partea dumitale, dar...

AGLAIA: Nu vă puteți închipui cum vă admiră. Vă divinizează.

CRISTINA: Mamă!

AGLAIA: Ce, nu-i așa? De cînd a aflat că vă întoarceți, nici nu mai știe pe ce lume e, de emoție.

MANOLE: Și, cînd colo, s-a întors un om bătrîn și bolnav. Mare scofală!

CRISTINA (cu sufletul la gură): Maestre...

MANOLE: Așa-i, așa-i. (Arătînd spre dosare.) Îți mulțumesc pentru munca dumitale, dar... (Aglaiei.) Trebuia să lasi fetita să-și vadă de joaca și de distracțiile ei.

CRISTINA: Sînt și studii mari. Este și un articol semnat de René Huygues.

MANOLE (ca și cum ar fi impresionat): Ț, ț, ț! Bine. Știi ce faci acum? Le iei frumos și le duci la pod. Pentru șoareci sau pentru criticii de mai tîrziu.

AGLAIA: Și ea, care credea că o să vă facă plăcere!

MANOLE: Dar și-a atins scopul, chiar dacă astea n-o să le citească niciodată.

AGLAIA: Știi, maestre, la ce m-am gîndit? O să fie acum, după ce ați lipsit atîta timp, un adevărat balamuc cu telefoanele, cu corespondența. Cristina ar putea să vă facă serviciul de secretară. Decît să căutăm una nouă...

MANOLE: Asta-i o idee excelentă. Ce zici, Cristina?

CRISTINA: Dacă dumneavoastră doriți, așa fi fericită să vă fiu de folos.

MANOLE: Atunci e perfect. Începe chiar cu corespondența de azi. Îmi faci o mică notă despre fiecare scrisoare. (Aglaiei.) O să-i fixăm și un salariu convenabil secretarei noastre... pentru...

CRISTINA (cu un țipăt): Nu vreau bani!

MANOLE: Dacă nu mă înșel, cel care pune condițiile sînt eu. Așa încît vei avea și o leafă, ca să-ți poți cumpăra... Mă se pare că pudră nu folosești încă. Atunci, bomboane.

AGLAIA: Vă mulțumesc, maestre.

MANOLE: De ce? Eu sînt cel care a făcut o afacere bună, nu dumneata. (Se aude o sonerie.)

AGLAIA: Sună. (Se duce să deschidă.)

MANOLE: În ce clasă ești?

CRISTINA (mîndră): Am luat examenul de maturitate.

MANOLE: Ce vorbești? Știi că eu n-am bacalaureatul? Le-am tras chiu-lul.

(Pe ușă intră Claudia Roxan. Are vreo patruzeci de ani și e foarte frumoasă și ușor teatrală, dar nesupărat. Faptul e, de altfel, explicabil, pentru că e o actriță celebră.)

CLAUDIA (cu efuziune): Man! (Și-i întinde amîndouă mîinile.)

MANOLE (venînd spre ea): Auzi, Claudia, fata asta e bacalaureată! Tu ești?

CLAUDIA: Man, caraghiosule! Asta e tot ce găsești să-mi spui, după atîta timp?

MANOLE (rizînd): Iartă-mă, Claudia, dar un bacalaureat e impresionant.

(Sărutându-i miinile și cuprinzându-o pe după umeri.) Ce bine că te văd, în sfârșit! Nu mai aveam răbdare.

CLAUDIA (rîzînd): Oh, Man, tocmai eu vrei să te cred? (Și, înîndu-se de braț, ies în grădina, sub privirile ușor iritate ale Cristinei, care, după ce-i pierde din ochi, se așază, cu un gest hotărît, la masa de lucru și deschide o scrisoare. Ajunși afară, Claudia îl privește, cercetător și afectuos, pe Manole.)

MANOLE: Am îmbătrînit rău?

CLAUDIA (e vizibil că asta e impresia ei, dar nu vrea să-i spună. Clatină din cap și, luîndu-l de gît, își lipește o clipă obrazul de obrazul lui): Grozav ți-am simțit lipsa.

MANOLE: De aceea n-ai venit ieri la gară? Era plin de străini. Tu, însă, lipseai.

CLAUDIA: Ți-am telefonat doar că am avut spectacol. Și acum am fugit de la repetiție ca să te pot vedea. Mi-a împrumutat Lică mașina. (Alt ton.) Patru ani! Au trecut patru ani, Man, de cînd ai plecat! (S-au așezat pe o bancă.)

MANOLE: Am impresia că te afectează mai mult amintirea despărțirii decît te bucură revederea.

CLAUDIA (rîzînd): Scene! Atît de repede? Lasă-mă cel puțin să respir, Man.

MANOLE (cu un fel de îndîrjire): Ni-meni dintre cei care-mi sînt aproape nu s-a bucurat cu adevărat de întoarcerea mea. Am simțit mai multă căldură la oamenii aceia străini care m-au întîmpinat la gară decît la Vlad sau la tine.

CLAUDIA: De cînd am ajuns să am atîta importanță în ochii tăi? Și nici sub aspectul de tată sentimental nu te cunoșteam. Ce-i cu tine?

MANOLE: Știi că totdeauna mi-ai fost dragă și că, în fond, singura femeie din viața mea ești tu.

CLAUDIA: Ești delicios, Man. Numai eu îți cunosc vreo douăzeci de mări pasiuni, pentru a nu mai pomeni de nenumăratele intermedii.

MANOLE: M-am întors totdeauna la tine.

CLAUDIA: Da, am fost singura femeie pe care-ți făcea plăcere s-o înșeli. De aceea te-ai întors mereu. Hai să nu mai vorbim despre asta. Mă bucur sincer că te văd. Și am fost foarte mîndră de succesul monumentului tău indian.

MANOLE: N-a ieșit rău. Dar nu schimbă vorba. M-am gîndit mult la noi doi.

CLAUDIA (cu umor): Chiar la amindoi? Și?

MANOLE (după o clipă de ezitare, căci nu știe cum să înceapă): Ne cunoaștem de douăzeci de ani.

CLAUDIA: Nu e prea galant să mi-o amintești.

MANOLE: La un moment dat, la început, ți-am propus să ne căsătorim. Îți amintești?

CLAUDIA: Ce memorie ai! De fapt, eu ți-am propus, dar e drăguț din partea ta că ai schimbat, măcar retrospectiv, rolurile.

MANOLE (care fusese de bună-credință): Crezi tu că așa a fost? Da, am foarte multe vini față de tine.

CLAUDIA (continuînd pe un ton de badinaj, așa încît nu se poate ști exact cît de grave au fost lucrurile pentru ea. Dar puternica ei aiecțiune pentru Manole trebuie să se simtă mereu): Nu-ți face scrupule, Man. Dacă nu aveai atîtea vini, poate că totul se termina de mult între noi. Era singura mea superioritate în raporturile noastre. O femeie vanitoasă nu renunță ușor la asta. (Ride.)

MANOLE: N-ai de gînd să mă iei nici o clipă în serios?

CLAUDIA: Hm! Ești suspect de autocritic. Nu știi unde vrei să ajungi.

MANOLE: Faptul că am rămas totuși legați, în ciuda păcatelor și vinilor mele, dovedește că ai continuat să mă iubești.

CLAUDIA (cu sinceritate, grațioasă): Ce ocol pentru a ajunge aici, Man. Sigur că te iubesc. Asta e blestemul vieții mele. (Se ridică.) Dar acum trebuie să fug. Am promis că lipsesc numai două ore. Vii să mă iei diseară de la teatru?

MANOLE (ii apucă miinile, o privește lung): Vreau să vii tu aici. Pentru totdeauna.

CLAUDIA (neînțelegînd și tulburată): Nu înțeleg. Ce glumă!

MANOLE: Ți-am spus doar că m-am gîndit foarte mult. Vreau să ne căsătorim, Claudia.

CLAUDIA (cu seriozitate, dar fără accente patetice): Vrei! Toată viața ai făcut ce-ai vrut tu. Numai că acum e vorba și de voința mea. Nu vreau să mă căsătoresc cu tine, Man. Nu țin deloc.

MANOLE (mirat, apoi bănuitor): Ai pe cineva?

CLAUDIA (nu fără o urmă de cocheta-rie): Poate.

MANOLE: Vreun cabotin... Spune-i să-și facă bagajele!

CLAUDIA: E inginer.

MANOLE: Nu vrei să pretinzi că-l iubești?!

CLAUDIA (e gata o clipă să joace acest rol, dar ține prea mult la Manole ca să nu fie sinceră. Cu un sentiment de înfringere, spune): E un om foarte cinstit și bun.

MANOLE: Asta îl onorează. (Dar ironia nu este acră, pentru că, de fapt, nu acordă nici o importanță existenței acestui bărbat.) Pricepe, Claudia, nu e vorba de un capriciu. E singura încheiere firească și înțeleaptă a legăturii noastre. M-am gândit mult. Și... (Mărturisește cu oarecare greutate, dar o face pentru că, în felul lui, e un om dintr-o bucată.) Și eu am multă nevoie de tine.

CLAUDIA: Ești sigur?

MANOLE: Mult mai multă decît îți închipui.

CLAUDIA (care continuă să fie tulburată, ride): Ce-ar spune băieții tăi? Ar crede că ai înnebunit.

MANOLE: În primul rînd, nu și-ar permite să spună nimic. Și, pe urmă... (Glumă.) Nu era cît pe ce să le mai fii o dată mamă?

CLAUDIA: Da, dar Vlad avea pe-atunci zece ani, și Toma, patru. Pe cînd acum sînt ceva cam mărișori. Ce idei stupide îți pot trece prin cap, Man! Te-aștept diseară. (Cu un ton ușor schimbat.) A propos, cine e fetița din hol?

MANOLE: Fata Aglaiei. O s-o folosesc ca secretară.

CLAUDIA: Casa ta a fost totdeauna un fel de sălaș de trib: copii, prieteni, doici, menajere și rudele lor.

MANOLE: Îmi place tot mai mult să simt oameni străini în jurul meu. Cînd se vor însura băieții, sper să-și facă copii tot aici. Și cît mai mulți.

CLAUDIA: Devii patriarhal, Man. (Surizînd.) Dar eu n-am nimic dintr-o Leea. Știi că menajera ta a ținut să mă prevină, cu mii de surisuri dulci-are, că doctorii ți-au interzis să primești vizite? Mai că nu mi-a spus deschis că ar fi fost mai bine să nu vin.

MANOLE: Cum îți trece prin cap că ar îndrăzni? E drept că are un devotament patologic, ancombrant ca orice boală.

CLAUDIA: Dar e adevărat că tu ești bolnav, Man?

MANOLE (după o ezitare): Un fleac. Nu mi-ai răspuns, Claudia.

CLAUDIA: Ba da. Nu, Man, nu vreau!

MANOLE (care efectiv nu pricepe): Dar de ce? (Cu un fel de umilință.) E urît din partea mea să încerc să te înduiosez. (Cu reală durere.) Sînt însă obosit, Claudia. Mă simt atît de îmbătrînit...

CLAUDIA (e prima ei izbucnire, francă, necontrolată): Să nu spui asta! Ești tot atît de puternic și de unic ca și atunci cînd te-am cunoscut. Ești cu atît mai mare decît noi toți, Man! Nici nu merităm să-ți ștergem picioarele. Cum ai ajuns tu să te plîngi?

MANOLE: Mi-e frică de singurătate, și de... (Se oprește.)

CLAUDIA: Și crezi că eu te pot ajuta?

MANOLE: Atunci, cine?

CLAUDIA (cu un gest de nestăpînită tandrețe): Dragul meu. Dragul meu tigru ostenit.

(Îl îmbrățișează, pe jumătate femeie, pe jumătate soră. În tot timpul acestei lungi întrevederi, Cristina, care nu vede nimic din ce se întîmplă afară, a dat semne de impaciență și preocupare, pe care a încercat să le alunge scufundîndu-se în lucru. Acum însă, împinsă de curiozitate, a înaintat pînă în pragul holului; îi vede pe cei doi îmbrățișați. Se sperie — de indiscreția făcută, de scena surprinsă, nu știe nici ea. Cu un gest brusc, își smulge dosarele de pe masă și fuge, trîntind ușa.)

CLAUDIA: Știi ce-o să facem, Man? Peste o săptămînă iau vacanță. Renunț la mare și vin să stau aici, la Snagov. Mă inviți?

MANOLE: Crezi că asta rezolvă ceva?

CLAUDIA: Sigur, sigur, ai să vezi. Nu spuneai totdeauna că sînt o femeie reconfortantă? O să pescuim, o să facem plimbări și o să alungăm gîndurile astea negre. Nu sînt eu „ta soeur de charité“? (Se uită la ceas.) Vai, cum am întîrziat!

MANOLE: Și cu omul acela cinstit și bun, ce faci? (Claudia îl privește și apoi, cu tristețe, ridică din umeri.)

MANOLE: Nu așa, Claudia. N-are nici un rost. Vii aici și rămii!

CLAUDIA: Dar e absurd, Man, e absurd! (Se îndepărtează repede, însă în pragul holului se oprește, se întoarce și spune, cu un suris care încearcă să fie brav.) Îți mulțumesc pentru franchisețe. Știi că nu mi-ai

spus nici un cuvînt de tandrețe? (Îi face un semn de salut cu mina.) Pe curînd! Îți telefonez eu. (Și iese repede.)

MANOLE (se uită lung în urma ei. Se aude vocea interioară): Nu ți-am spus nici un cuvînt de tandrețe. (Ridică din umeri.) Nici că sînt grav bolnav de inimă nu ți-am spus. (Intră în hol și se așază într-un fotoliu.) Și nici că mi-e frică de moarte. (Ottează tare.) Ooh!

(În clipa aceasta, din altă cameră, se aude strigătul, amestecat cu plîns parcă, al Cristinei: „Nu vreau, mamă, nu vreau!”, și o plesnitură ca de palmă. Apoi ușa se deschide și, furioasă, apare Aglaia. Cînd îl zărește pe Manole, își schimbă brusc fizionomia.)

MANOLE (plictisit și enervat): Cine ți-a așa? De ce nu e liniște în casă?!

AGLAIA (pierdută): Nu ți-pă nimeni, maestre... adică... s-a lovit Cristina... și... Vă simțiți obosit?

MANOLE: Vlad e acasă?

AGLAIA: Cred că da.

MANOLE: Roagă-l să vină aici.

AGLAIA: Nu doriți un pahar cu citronadă, sau...?

MANOLE (cu impaciență stăpînită, așa că tonul rămîne politicos): Doresc să vină Vlad.

AGLAIA: Da, maestre. Știți, doamna Claudia e atît de drăguță, și veselă, și vorbăreată, încît mă temeam să nu vă fi obosit și...

MANOLE: Aglaie, ți-am cerut să nu vorbești nimănui despre boala mea. Ce i-ai spus doamnei Claudia?

AGLAIA: Nimic precis, vă jur. Însă mi-e atît de frică pentru sănătatea dumneavoastră... Mi-aș da viața, numai să vă văd din nou voinic, și...

MANOLE: Bine, Aglaie, lasă.

AGLAIA: Mai ales că știam că doamna Claudia are atîtea noutăți să vă povestească... Mă temeam să nu vă... tulbure.

MANOLE: Ce noutăți?

AGLAIA: Păi, se spune că o să se căsătorească. M-am bucurat atît de mult pentru ea! Noi, femeile, de la o anumită vîrstă, avem nevoie de un sprijin, de un cămin. Am văzut-o și eu pe stradă, la braț cu un bărbat. Părea atît de fericită... Ridea... Și el e foarte bine, înalt și tînăr încă. Cel mult patruzeci și doi, patruzeci și trei de ani. Și îndrăgostit! Nu v-a spus nimic?

MANOLE: Te-am rugat să-l chemi pe Vlad.

AGLAIA: Imediat, maestre, imediat. (Iese repede.)

MANOLE (vocea lăuntrică): Patruzeci și trei de ani! Și povestea e de notorietate publică. Asta nu mi-a spus-o. Și părea fericită... ridea.

VLAD (intrînd): Bună ziua, tată.

MANOLE (vocea lăuntrică): Fiecare-și aranjează viața, în jurul meu, de parcă n-aș mai fi. (Cu voce tare.) Bună ziua, Vlad.

VLAD: M-ai chemat?

MANOLE (vocea lăuntrică): Ca niște bărci s-au rupt de chei, pornind singure la vale.

VLAD: M-ai chemat?

MANOLE: Da, Vlad. Dacă nu vii singur, să stăm de vorbă... (Vocea lăuntrică.) Un chei pustiu și plin de ceață.

VLAD: Știam că ai vizite. Și, pe urmă, ne-ai obișnuit să nu te deranjăm nechemată. Ce-a spus doctorul?

MANOLE (încă absent): Doctorul? Doctorul a constatat că am... ție o să-ți spun, deși mi-ar face plăcere să nu se vorbească de boala mea. Am o boală cu un nume foarte impresionant: angor pectoris! Angor! Ce sonoritate sumbră și somptuoasă, cu ecouri de subterană fără fund... Nu? Și totodată augustă în laconismul ei, ca un verdict implacabil al sorții: angor! Ca și cum ai spune: moarte!

VLAD (cu imperceptibil sarcasm): Boala se tratează, și numele îi vine de la angere, a sufoca.

MANOLE (la fel): Mulțumesc, știu. Ai o imaginație săracă.

VLAD: Am o imaginație precisă.

MANOLE: Asta nu-i ideal în artă. Despre artă voiam să stăm de vorbă, Vlad. Ți-am văzut atelierul.

VLAD (crispat): Și?

MANOLE (cu precauțiune, ca să nu lovească prea tare): Cred că nu te-ai găsit încă.

VLAD: Te referi la căutările mele?

MANOLE: Ții să precizez? Bălăceala psihanalitică mi-a produs totdeauna repulsie. Faptul că măruntaiele sînt așezate mai jos decît capul nu le conferă adîncime. Falsele profunzimi, ca și falsele înălțimi, mă crispează. Cît despre căutările forme, Vlad, nu sînt rodnice decît atunci cînd știi bine ce ai de spus. Și că merită s-o spui.

VLAD (bufonind): Despre măreția omului! (*Ironic.*) Bunul dumitale prieten, Brîncuși, făcea totuși păsări măiestre și coloane neterminate.

MANOLE: Da. Aveam viziuni diferite. Chestiune de temperament. Eu am fost un sangvin și un lacom de viață. Dar arta lui Brîncuși, ca a oricărui mare artist, făcea parte din ordinea și frumusețea lumii. Când a murit, am simțit că e mai puțină lumină în jur. Și, pe urmă, sculptura lui e fătăță, nu ouată.

VLAD (palid): Aș putea ști mai exact ce nu-ți place la mine?

MANOLE: Fără menajamente, nu? Ca între doi oameni de meserie. Nota de diletantism. În ceea ce faci tu e o lipsă de siguranță și totodată o ostentație agresivă care pot fi admise la un amator, dar nu la un meșter adevărat. Și ai treizeci de ani.

VLAD (izbit ca de o măciucă): Mulțumesc. (*Dă să plece.*)

MANOLE: Vlad!

VLAD: Nu vad ce ai mai putea să-mi spui. Cred că e destul și clar, nu?

MANOLE: Vreau să-ți fac o propunere. Convenabilă pentru amândoi, sper. De aceea am vrut să stăm de vorbă. Mă ascuți? (*Glacial, Vlad ridică din umeri.*) Doctorul mi-a interzis să lucrez deocamdată, și asta mă deprimă cumplit. Eu sint ca un bou care trage la jug. Dacă n-am în ce mă opinti, dacă nu curg rînduri de sudori pe mine, nu mai am nici un rost, mă simt ca o cîrpă, ca o boarfă.

VLAD: Da, ai fost atît de absorbit de munca dumitale, toată viața, încît nu ți-a mai rămas timp să te gîndești și la alții. Mă întreb cum de-ai aflat că mă ocup de sculptură.

MANOLE (acuză șocul și, la început, caută o dezvinovățire): Bine, dar eu ți-am înlesnit intrarea la Institutul de artă și...

VLAD: Adevărat, m-ai recomandat! Cine era să-ți respingă fiul? Dar, de fapt, între noi și animalele din casa n-ai făcut niciodată vreo deosebire. Când erai bine dispus, după lucru, se întimpla să ne ridicî de pielea gîtului, ca pe niște pisoi, și să ne săruți. Dispuneai să avem de mîncare, haine, bani, dar, la drept vorbind, niciodată n-ai știut că ai doi fii. Nu izbuteam să te interesăm. Cel mai găunos bloc de marmoră a fost totdeauna, pentru dumneata, mult mai important decît noi. (*Pauză.*) Să știi că nu acuz, constat.

MANOLE (nu ia prea în dramă cuvintele lui Vlad, dar le recunoaște justiteja): Da, am fost un tată prost. Ticăloasa asta de sculptură e o amantă nesățioasă. Îți soarbe și măduva din oase. Ai să vezi și tu. (*Ride.*)

VLAD: Eu n-am geniu.

MANOLE: Ascultă, Vlad. Hai să dăm naibii trecutul și să lucrăm cot la cot, ca meșterii de altădată. Tatăl și fiul, solidari în aceeași muncă, tovarăși pînă la anonim, aceeași mină și aceeași gîndire.

VLAD: Nu pricep bine.

MANOLE: Dar e simplu ca bună-ziua, omul lui Dumnezeu. Vreau să realizez proiectul „Zburătorul”. (*Se duce la birou și, agitat, scoate o serie de schițe.*) Uite, am toate schițele gata. Zece ani am lucrat la ele. (*I le arată, febril.*) Înțelege, o statuie care să sugereze saltul omului într-un nou ev, să se înalțe pînă la mit. Și, băiatule, totul e studiat pînă în amănunt. Dar n-am puterea să lucrez. Nu pot ține dalta. Aș cădea pe drum. E gigantică, blestemata. Pe cînd tu ești tînăr. Aș sta tot timpul lîngă tine, te-aș învăța, te-aș conduce, ți-ai face și tu o ucenicie solidă, onestă, trainică. După asta ai putea să-ți ții meseria în degetul mic. Te-ai juca în bile cu tot ce știi colegii tăi. Ți-o făgăduiesc. Ce spui, nu-i grozav? Ei? (*A ajuns la maximum de euforie. Și de-abia atunci realizează surisul înghețat al lui Vlad.*) De ce rizi?

VLAD (il privește mai departe, surizînd. Apoi surisul se transformă într-un ris puternic și rău): Ha, ha, ha! Colaborare! Dumneata, capul, și eu, unealta. Ești șiret, tată, dar eu țin la mica mea personalitate.

MANOLE: Nu-ți place proiectul?

VLAD: Nu-i contest un soi de genialitate iresponsabilă. Ca a unei forțe naturale. Dar nu-mi place. Cred că mi-am cîștigat și eu dreptul să-ți spun cîteva adevăruri. Artă dumitale, în întregime, nu-mi place. (*În deridare.*) Apologia puterii creatoare a omului? Noul Adam! Triumful rațiunii. Ai o filozofie învechită, de predicator umanist, tată. Nu înțelegeți nimic din spiritul adevărat al timpului. Chiar dacă aș vrea să lucrez cu dumneata, n-aș putea. Am o altă concepție despre artă.

MANOLE (furios): Pe dracu! N-ai nici o concepție! Nu ți-o fi plăcînd predica mea, dar sculptura mea stă. Pe

cînd a ta e ca o bilbiială care încearcă să imite vorbirea.

VLAD (pentru prima dată aprins, pînă acum a fost rece și ironic): Perfect. Bilbiială! Nici nu știi ce bine ai nimerit. Dar nu o bilbiială ce încearcă să imite vorbirea, ci care-și bate joc de ea, îi dă cu tifla. Prefer să mă bilbii, decît să fac fraze frumoase. E mai onest. Îmi bilbii neputința. Mă simt mai cinstit și mai curat trăind în uranșutan, decît simulînd credința în mitul dezumflat al omului. Și, în loc să sculpez „Zburători” și „Primăveri”, eu vreau să mă bilbii, să mă bilbii, să mă bilbii! (Iese.)

MANOLE (singur, s-a prăbușit într-un fotoliu, cu schifele risipite lîngă el. După o clipă se apleacă cu greu și începe să le stringă. Și le așază pe genunchi, trecîndu-și palma peste ele cu un gest de mîngiere. Se aude vocea lăuntrică): Pe ce potecă îngustă se cațără azi unii oameni care și-au pierdut încrederea în omenia lor! Și cum hohotește la pîndă, în beznă, demența! Dar sus scîlpesc astrele, și poteca urcă spre ele. Nu-i așa, bătrîne cioplitor demodat? (Ma-

nole se ridică brusc, scrișnînd cu furie, cu voce tare.) Idiotul! Idiotul!

(Și, pe această invecțivă, deschide larg ușile atelierului. Îl vedem apucînd un ciocan și o dală. Apoi dispăre din ochi noștri, dar prin geamul mat îi vedem bine silueta, lîngă un bloc uriaș de piatră. Ridică ciocanul și lovește, o dată, de două ori, de trei ori. Apoi, ciocanul îi cade din mină. Reintră în scenă descompus, cu mina pe inimă. Se tirăște pînă la fotoliu. E feșpân, respiră greu.)

VOCEA LĂUNTRICĂ: N-o să mai pot lucra niciodată. Niciodată... (Din interior apare Cristina.)

CRISTINA: M-a trimis mama...

(Dar, cînd îi vede mai bine, rămîne împietrită, speriată. Tăcere. Manole ridică ochii spre ea și o privește un timp, care pare nesfîrșit.)

MANOLE: Ești de mult aici? (Cristina nu izbutește decît să nege repede din cap. Manole, ca în fața unei uluitoare descoperiri.) Ce tinără și plină de viață ești!

(Întuneric.)

PARTEA a III-a

În grădină. Așezat într-un fotoliu, Manole are în mină un bloc de desen. Claudia, o carte. Dar el nu desenează și ea nu citește. Manole dă semne de iritare, bate cu creionul în bloc.

CLAUDIA: Ce-i cu tine? Pari nervos

MANOLE: Nu. Unde umblă fata aia?

CLAUDIA (surizînd): Dar de-abia a plecat, Man. Și tu ai trimis-o.

MANOLE: Ca să bată la mașină o pagină nu-i trebuie un ceas. (Pauză.) Ce citești?

CLAUDIA: E un volum de Poë. L-am găsit la Vlad.

MANOLE: Îți place literatura asta de tenebre?

CLAUDIA: Viața nu e în întregime veselă și sănătoasă.

MANOLE: Tocmai de aceea, funcția artei e să afirme și să ordoneze, nu să nege și să dizolve.

CLAUDIA: Sintem înconjurați de-atîtea taine...

MANOLE: Încît n-avem voie să le și aștăm. Prea mulți artiști au dezertat de la rostul lor și s-au substituit necromanților, vrăjitorilor și posedaților de odinioară. (Zîmbînd.) Dar aceia erau arși pe rug, cel puțin.

CLAUDIA: Și totuși, ce frumos e! Ascultă. (Citește.) „Și-atunci am urlat: smulge-ți plîsul din inima mea și pleacă departe de pragul meu, cumplită arătare! Iar corbul a spus: never more. Niciodată de-acum înainte!”

(Manole a ascultat cu atenție și e vizibil impresionat; o privește, parcă speriat, pe Claudia.)

CLAUDIA (alarmată): Ce-i, Man?

MANOLE (*incet*): Și pasărea morții nu s-a mai mișcat niciodată din casa lui. (*Claudiei*.) Nu-i așa? Niciodată de-acum înainte. (*Izbucnind, tare*.) Cristina!

CRISTINA (*apărind în ușă*): Imediat, maestre. Nu mai e decât o jumătate de pagină.

MANOLE: Termină mai repede și vino.

CRISTINA: Da, maestre. (*Iese*.)

CLAUDIA (*ca și cum n-ar fi sesizat semnificația apelului lui Manole*): Ai s-o sperii pe fetița asta cu violentele tale de despot.

MANOLE (*îngrijorat*): Nu mi-am dat seama că sînt violent. Crezi că ar trebui să fiu mai drăguț cu ea?

CLAUDIA: Nu e vorba să nu fi violent sau mai drăguț, ci să fii firesc.

MANOLE (*stupefiat*): Firesc? Dacă nici eu nu sînt firesc!

CLAUDIA: În fond, ai dreptate. Ai rămas un copil mare, Man.

MANOLE (*după o clipă*): Claudia, eu m-am schimbat mult?

CLAUDIA: În general, sau față de mine?

MANOLE: Față de tine nu pot să mă schimb. (*Claudia suride*.) Am spus un lucru foarte amuzant?

CLAUDIA: Nu. Culmea e că ești de bună-credință. Asta mă dezarmează. Ți-amintesc că săptămîna trecută mi-ai făcut o propunere, Man?

MANOLE: Dar aștept și acum răspunsul.

CLAUDIA: Răspunsul ți l-am dat de la început. Dar dacă aș fi totuși o femeie capricioasă și acum aș spune „da”?

MANOLE: Aș fi foarte fericit.

CLAUDIA: Ce cuvînt mare, dragul meu. Nu, n-ai fi. Calculele rezonabile n-aduc fericirea, ci, cel mult, o oarecare liniște. Dar ai atîta nevoie de ea încît mai că aș primi, dacă ți-aș putea-o da.

MANOLE: În ciuda existenței domnului același care-și manifestă dragostea pe stradă atît de vizibil încît nu mai e un secret pentru nimeni?!

CLAUDIA (*dură*): A plecat din București. (*Pauză*.) Ieri.

MANOLE: Din cauza mea?

CLAUDIA: Din cauza mea. Și nu se va întoarce. E un om care se ține de cuvînt.

MANOLE: Tu chiar nu vrei să te măriti cu mine?

CLAUDIA: Rolul de soră de caritate îl pot îndeplini și fără să trec pe la Starea Civilă. Dacă-l mai pot împlini.

MANOLE: Dar îmi ești dragă.

CLAUDIA: Știu. Însă îți sînt de douăzeci de ani. Așa că, ce rost are să schimbăm ceva, formal?

MANOLE (*furios*): Ascultă, tu îmi joci aici un rol, te crezi pe scenă. Cu voi, actorii, nu știi niciodată pe ce lume te afli. Ce te-a apucat?

CLAUDIA (*rizind*): S-ar putea să joc puțin. Man. Prea sînt emoționată ca să fie adevărat. Și, la urma urmei, n-am dreptul să-mi scriu și eu, o dată, rolul? (*Cu intensă pasiune, stringîndu-i capul la piept*.) Ah, ce mult, ce mult te-am iubit, omule...

MANOLE: Și eu, Claudia.

CLAUDIA: Tu n-ai iubit cu adevărat niciodată, Man. Și pe nimeni. În afară de sculptura ta. Restul a fost surplus de bogăție. Risipă. Chef.

MANOLE: Nu-i adevărat. Te-am iubit.

CLAUDIA (*punîndu-i mina pe gură*): Vrei să te ajut eu să vezi limpede în tine?

MANOLE (*după o clipă*): Spune.

CLAUDIA: În primul rînd, ești de un egoism monstruos, rapace și fără scrupule, în tot ceea ce nu e arta ta.

MANOLE: Dar arta mea concentrează tocmai ceea ce e mai bun în mine. Cu ce-ai vrea s-o hrănesc, dacă m-aș risipi?

CLAUDIA: Știu, Man, nu e nevoie să te aperi. Eu te-am iubit în ciuda egoismului ăstuia, și poate și pentru el. (*Glumeț*.) M-a impresionat. E atît de monumental... (*Cald*.) Știam că se răscumpără îniiit, undeva. Dar lasă-mă să-mi continui demonstrația.

MANOLE: Ascult.

CLAUDIA: Așa încît ceea ce numești tu dragoste a fost în viața ta doar pînten pentru imaginație și senzualitate, nu sens de existență și împlinire. Am știut asta și am acceptat.

MANOLE: Cîtă resemnare!

CLAUDIA: Mi-au trebuit, totuși, ani, ca să ajung la ea. Și-acum ești bolnav. Mai bolnav decît mi-ai mărturisit. Nu-i așa? (*Manole aprobă*.) Nu mai poți lucra. Te uiți în jurul tău și descoperi că ești singur. Tu ai fost totdeauna obișnuit să simți materia sub palme. Acum vrei să te sprijini de ceva, și nu găsești nimic. Ți-e frică. De ce să te agăți?

MANOLE (*surescitat*): De unde știi că...

CLAUDIA: Ce?

MANOLE: Credeam că vorbești de prăpastie!

CLAUDIA: Ce prăpastie?

MANOLE: Nu, nimic. Spune mai de parte. Într-o măsură oarecare, ai dreptate.

CLAUDIA: Numai într-o singură măsură? Și-atunci încerci s-o legi mai mult de tine pe Claudia. Îi propui să se mărite cu tine, dintr-un soi de credință, superstițioasă și naivă, în instituția, totuși solidă, a căsătoriei. E adevărat?

MANOLE: Asta e adevărat. Dar ea refuză.

CLAUDIA: Refuză, pentru că gestul i se pare convențional și fără importanță. Chiar puțin caraghios, ca orice lucru de prisos. Ea socotește că important este ca ea să fie lângă tine. Și vine, fără ezitare. Renunțând poate la șansa de a face fericirea altui om. Și de a-și găsi ei însăși o liniște de care are nevoie, pentru că nu mai e tină. (I-au dat lacrimile, se întoarce și le șterge.) Sint idiot de emoționată. Descoperă că e complet inutilă.

MANOLE: Ce vrei să spui?

CLAUDIA: Că nu te mai pot ajuta, că n-am nici un rost aici, pentru că... eu nu mai exist pentru tine, Man. Sint doar umbra a ceva ce a fost. (Cu disperare.) De ce taci? E adevărat?

MANOLE (după o tăcere lungă): E uimitor ce intuiție ai. Dar lucrurile sint mai grave și mai altfel decît crezi tu, Claudia. Știi că uneori am senzația că nu tu, ci că nimic nu mai există cu adevărat? M-apucă o neliniște cumplită și, deodată, cu mirare, văd, în sensul cel mai propriu al cuvîntului, cum realitatea se dislocă, crapă, ca o pojghiță zguduită de cutremur, se subțiază, și sub ea apare... apare... (Își ia capul în mîini.)

CLAUDIA (însăpămintată): Man!

MANOLE: Și totuși, nu sint nebun. Mă controlez. Dar, în clipele acelea de spaimă, cînd totul fuge și se destramă, făcînd loc unei alte realități, necunoscute, eu nu mai sint eu. Înțeleg, n-am fost în viața mea bolnav, nu m-am gîndit o dată la moarte, sau, dacă m-am gîndit, a fost cu o cumplită beție de orgoliu — că mîinile astea au învins, că plăsmuiesc atîta viață încît, sub greutatea ei, moartea e strivită, gonită nu știu unde. Și deodată... (Pauză.) Mi-e scîrbă de mine! Să nu pleci, Claudia. Dacă nu pot munci, numai tu îmi poți da o certitudine, un punct de

sprijin imediat, în a cărui realitate să cred. Vlad... (Face un gest descu-rajat.)

CLAUDIA (luîndu-i capul la piept. Cu sîșiетоare tandrețe): Bine, n-o să plec, Man. Însă nu e deajuns că exist. Esențial, pentru tine, ar fi fost ca tu să mă iubești. Și asta nu se mai poate. E prea tîrziu. (Manole îi ia mîna și o lipește de obrazul lui.)

CRISTINA (întră grăbită, veselă, cu o ioaie de hîrtie): Gata! (Văzîndu-i, se fisticțe.) Am... Am uitat ciorna. (Vrea să iasă.)

CLAUDIA (revenîndu-și): Stai, Cristina. (Lui Manole.) Ai nevoie de ciornă?

MANOLE: Ce să fac cu ea? (Întinde mina după hîrtie.) Mulțumesc. S-o semnez. (Semnează.)

CRISTINA (entuziasmată): E splendidă, maestre.

CLAUDIA (ca să iacă conversație): Ce e, un articol?

MANOLE: O scrisoare deschisă pentru presă. În legătură cu Conferința de la Geneva. (Cristinei.) Cum a rămas? Trimît ei după ea?

CRISTINA: Da. Dar pleacă domnul Vlad în oraș. Să-i spun?

MANOLE: Bine.

CRISTINA (din marginea grădinii, spre culise): Domnule Vlad!

MANOLE (reluîndu-și blocul): Hai, Cristina, reia-ți odată locul.

(Cristina se așază, Manole începe să deseneze. Claudia îi privește, apoi, cu un oftat, își deschide cartea.)

VLAD (întrînd, privește scena. Apoi): M-ai strigat?

MANOLE: Fii bun, dacă te duci în oraș, să lași textul ăsta la redacție.

VLAD (luînd hîrtia și citînd-o): „Scrisoare deschisă către artiștii din toată lumea.” Ce-i asta, un manifest? (Ride.)

MANOLE: De ce rînjești?

VLAD: Așa sint eu. Cînd nu mă bilbii, rînjesc. (Trecînd, spre ieșire, pe lângă Cristina.) De ce nu stai în profil, să ți se vadă sîmii? Nu-i ai urîți. Ai observat, tată? (Iese.)

MANOLE (furios): Vlad!

CLAUDIA: Liniștește-te, Man. E o glumă grosolană, și-atîta tot.

MANOLE (arătînd spre Cristina, care e gata să plîngă): Uite-te la ea.

CLAUDIA (Cristinei): Și tu, ce ți-ai luat aerul ăsta tragic? Presupun că, la vîrsta asta, ți s-au mai spus obrăznicii. Nu e nevoie să le subliniezi.

CRISTINA (cu ton plângăreț, copilăresc): Da' dumneavoastră nu știți nimic...
MANOLE (furios): Ce nu știu? Nu te lasă în pace? A îndrăznit cumva să se lege de tine?

CLAUDIA (cu ironie blindă): Man, mai puțină pasiune.

MANOLE (o privește. Ridică din umeri și-i spune Cristinei, ceva mai domolit): Ei?

CRISTINA: Dacă ar fi numai glumele astea... Sînt învățată, de la școală, cu obrăznicile băieților. Însă socotește că-s proastă, și-și bate joc toată vremea de mine. Mă urăște și mă jignește, mă face gîscă...

MANOLE (destins, izbucnește în ris): Te urăște? Ce dramă cumplită se petrece în casa asta! (Își reia blocul.) Ia ridică puțin capul.

CRISTINA: Se consideră superior tuturor. Chiar și... (Se oprește, speriată.)

MANOLE (pe care nu-l interesează cîtuși de puțin cui se consideră superior fiu-său): Așa că, prea multă simpatie pentru el îmi închipui că nu ai. (Toată scena e urmărită cu multă atenție de Claudia.)

CRISTINA: Vreți să vă spun adevărul? Nu-l pot suferi!

MANOLE (încîntat): Ce vindicativă! Tu ești o ființă primejdioasă!

CRISTINA: Cu Toma... (Explicativ.) Toma și cu mine ne tutuim... E cu totul altfel. E cel mai bun prieten al meu. Îmi făcea lecțiile la matematică, și eu îi duceam poeziile unei fete dintr-a zecea, de care era îndrăgostit.

CLAUDIA (puțin agasată, lui Manole):

A propos, cînd se întoarce Toma?

MANOLE (preocupat de desen): Nu sta țeapănă. (Claudiei.) Nu știu, zilele astea, mi se pare.

CRISTINA: Simbăta viitoare. A scris și în ziar: a absolvit primul Institutul din Moscova.

CLAUDIA: Da, profesorul Rabici îmi vorbea despre el ca despre o speranță în domeniul matematicii, sau...

CRISTINA: Nu, în fizica atomică.

MANOLE: Cînd am plecat din țară, era încă un adolescent desirant, stîngaci și cu coșuri. Stătea toată ziua cu nasul în carte, dar nu știam că, pe deasupra, face și poezii.

CRISTINA: O, nu mai scrie de mult. S-a făcut om serios. Cînd a plecat la Moscova, mi-a spus: „Cristi, viața nu e o glumă. E o problemă. Și fiecare trebuie s-o dezlegăm.”

MANOLE: Foarte profund. Și tu ai dezlegat-o?

CRISTINA: Eu sînt proastă. Nu pot singură.

CLAUDIA: Man, spunei că vrei să facem o plimbare pînă la lac.

MANOLE: Acum e tîrziu, Claudia. Nu? Și mă amuză să o desenez pe fetița asta. E ca un mister nedescifrat. (Lucrează.) Și are o carnație de fruct care nu și-a pierdut complet verdeața. Ca o piersică în care, sub învelișul catifelat și plin, dinții mai găsesc încă țesuturi crude, acide, și ai surpriza strepezelii în dulceață. E o clipă foarte fugace în frumusețea unei femei. Ce spunei, Cristina?

CRISTINA (jignită de această analiză, care i se pare făcută la rece): Nu, n-am spus nimic.

MANOLE (rizind): Extraordinară e vîrsta asta! Te-a indispus ceva, și transparența ta s-a și umbrat, a pierdut în calitate. Ai observat, Claudia?

CLAUDIA (nervoasă, cu o nuanță de ironie): Da, observ. (Își pleacă ochii pe carte.)

MANOLE (luînd o nouă foaie de desen): Întoarce capul și ridică puțin bărbia, Cristina. (Încîntat.) Claudia, ia uite ce linie pură, grațioasă și netă are gîtul. Privește, te rog. E un mic miracol, aproape de necrezut.

CLAUDIA (mușcîndu-și buza): Îhm.

MANOLE: Parcă ar fi un jet de apă. Hotărît lucru, oamenii ar trebui să trăiască pînă la douăzeci de ani, cel mai tîrziu. Vă imaginați ce paradis terestru ar redeveni lumea? Viața ar rămîne o glumă, și nu o problemă. O glumă dionisiacă. Iar... Urechea nu o ai frumoasă, Cristina. La vîrf, tivul e puțin desfăcut. Dar imperfecțiunea asta e picantă. Introduce o mică notă de animalitate inocentă. Seamănă cu cornițele ascuțite ale iezilor. (Deodată, impacientat.) Ce ai, fetiço? Ce te preocupă? Cînd gîndești, te urîțești. Și, cînd ești indispusă, te transformi într-o păpușă de cauciuc. (Aruncă blocul.)

CRISTINA (se ridică brusc, cu lacrimi în ochi): Nu mai pot poza. Nu pot suporta să mă analizați așa, ca pe un obiect de studiu. Am și eu suflet. (Și iese în fugă.)

MANOLE: Ce sînt isteriile astea?

CLAUDIA: Mă întreb dacă e într-adevăr naivă, sau face pe proasta. Eu mă duc totuși pînă la lac. (Se ridică.)

MANOLE: Stai puțin. Ce-ai vrut să spui?

CLAUDIA: Ghițește tu, Man. La șapte-sprezece ani, ești un mister nedescifrat, la patruzeci, te distrezi fabricându-le. (Manole rămâne preocupat. Apare Cristina, șovăind, copilărește, între suris și plins.)

CRISTINA: Vă rog să mă iertați... Nu mai fac. (Serioasă.) De ce mă priviți așa? (Intimidată, pierdută.) Ce cald e, nu?

(Intonerice brusc.)

Manole și Cristina sînt exact în aceeași atitudine, dar a mai trecut o săptămînă.

CRISTINA (e mai degajată, și are chiar o nuanță de cochetărie, atunci cînd își ridică părul pe ceafă): Vai, ce cald e și aici!

MANOLE (desenînd): Cînd ți-ai ridicat părul, parcă ai ieșit din bazin. Am avut și senzația picăturii de apă care ți s-a strecurat pe ceafă.

CRISTINA (rizînd): Ce bine-ar fi! Dar sînt leșinată de căldură. (Cu alint.) Cînd o să am voie să mă duc să mă scald?

MANOLE (lăsînd blocul, cu iritare): De ce nu mi-ai spus că te plictisești? Du-te, nu te rețin!

CRISTINA (speriată): N-am spus că mă plictisesc! Am spus că mi-e cald! (Pauză, cu un fel de disperare.) Niciodată n-o să știu cum să mă port cu dumneavoastră. (În pragul holului a apărut, ferindu-se, Aglaia.)

MANOLE: Hai, du-te și te scaldă.

CRISTINA: Nu vreau! Pot sta așa și toată viața.

MANOLE (surizînd): Chiar atît de mult nu-ți pretînd.

CRISTINA: Pot orice mi-ați cere. Mai ales atunci cînd surîdeți, în loc să mă priviți încruntat și înghețat, de parcă aș fi... un dușman de clasă.

MANOLE (amuzat): Ce-o fi în capul tău?! Nu te-am privit niciodată încruntat și înghețat.

CRISTINA: O, ba da! Aveți atîtea feluri de a privi! Cum să mă mai descurc? Uneori, vă uitați la mine ca prin sticlă. Nici nu mă vedeți, sau mă vedeți ca pe fotoliul ăsta. Atunci mi-e ciudă și-mi vine să mă pipăi, să văd dacă n-am picior de lemn sau nasul în vârful capului. Alteori, cînd aveți uitătura aceea rea și disprețuitoare, fug repede să mă uit în oglindă, dacă nu m-am transformat într-un scorpion sau o ciupercă veninoasă. Uf, ce mai plîng după aceea! Iar câteodată... (Se intrerupe.)

MANOLE: Cîteodată? (Privind-o lung.)

CRISTINA (pauză scurtă): Ca acum! E o privire pe care n-o pricep. Dar îmi vine s-o iau la fugă, sau... (Se intrerupe. Manole n-o ajută. Încît, aproape șoptit, spune)...să vă sărut mîna.

MANOLE (ușor tulburat): De ce să fugi? Sau de ce să-mi săruți mîna? E la fel de absurd.

CRISTINA: Nu e. Știu eu. Adică, nu știu... (E pierdută.)

MANOLE (privind-o): Atunci, mai bine, fugi! (Cu un gest brusc, Cristina se apleacă, îi atinge mîna cu buzele și iuge.)

MANOLE: Cristina!

CRISTINA (se oprește lingă culise. Vrea parcă să spună ceva, își mușcă buzele, apoi, făcînd semn în direcția opusă, spune): Vine doamna Claudia. (Dispare. După cîteva clipe i se aude glasul. Cîntă „Ciao-ciao, bambina!” Glasul se pierde. Pe fața Aglaiei, care a privit, atentă, scena, se întinde deodată un suris de satisfacție. Coborât în grădina, tușind. Manole, absent, întoarce capul spre ea.)

AGLAIA: O căutam pe Cristina, maestre.

MANOLE: Cred că e la lac.

AGLAIA: Iar o să stea două ceasuri în apă. E ne bună după apă. (Pleacă în direcția Cristinei. Se întoarce.) Știți, dacă n-ați avea nevoie de ea, aș trimite-o puțin la munte.

CLAUDIA (intrînd): Bună dimineața, Man.

MANOLE: Bună dimineața, Claudia! (Îi sărută mîna, în vreme ce-i răspunde, cu o notă de iritare, Aglaiei.) Dar am nevoie de ea. Și, pe urmă, aici e un aer foarte sănătos.

AGLAIA: A, sigur! Am întreb și eu așa, într-o doară. (Explicativ, Claudia.) Mă gîndisem s-o trimit pe fetiță la munte pentru vreo lună. Dar dacă maestrul nu se poate lipsi de ea ca secretară, nici vorbă nu poate fi. Mă duc să-i spun să nu stea mult în apă. (Și, încîntată, iese.)

CLAUDIA: La vîrsta asta, copiii nu le strică să schimbe puțin aerul.

MANOLE (iritat): Și cine o să-mi rezolve corespondența? Dar, mă rog, n-are decît să plebe. (Claudia îl privește, atentă. Schimbînd tonul, Manole întrebă, tormal.) Pe unde ai fost?

CLAUDIA: M-am plîmbat. Și tu?

MANOLE: Am lenevit.

CLAUDIA: Credeam că ești cu Cri tina.

MANOLE: A plecat mai demult. E draguță fetuța asta. Nu?

CLAUDIA: Da. Dar total insignifiantă. De ce nu faci și tu puțină mișcare? Te-am așteptat în pădure.

MANOLE: Iartă-mă, am uitat. (Cu un suris de scuză.) Și, ca să fiu sincer, mă simt bine aici. La vârsta ei nu există insignifiantă. Astea sînt lucruri care contează doar mai tîrziu. Știi, Claudia, de cîteva zile sînt mult mai liniștit. N-am mai trecut prin stările acelea oribile.

CLAUDIA: Chiar arăți mai bine. (Suspînind.) În fond, ăsta e lucrul cel mai important.

MANOLE: Mai important decît ce?

CLAUDIA (eschivîndu-se): Nu știu. Vorbeam în general. De o bucată de vreme, toate le spun „în general”. (Pauză.) Ți-aduci aminte. Man, de vara pe care am petrecut-o la Veneția?

MANOLE: Cînd erai geloasă pe Colleone, pentru că mă duceam să-l văd în fiecare zi? Nu izbuteam să înțeleg taina proporțiilor dintre soclul acela admirabil și statuie. Din cauza lor, aceasta pare uriașă.

CLAUDIA (cu o intonație foarte feminină): Geloasă? Nu te duceai decît ziua.

MANOLE (prins de amintiri): Da, nopțile le petreceam, ca năuci, pe canale, pînă cînd zorii scoteau din apă o Veneție de argint. Cîți ani au trecut de-atunci! Cum de ți-ai adus aminte?

CLAUDIA: Aveam douăzeci de ani și eram foarte frumoasă. Cel puțin, așa se spunea.

MANOLE: Frumoasa dogăresă! „La bella dogaressa”. Așa te numeau gondolierii. Eram foarte vanitos de frumusețea ta.

CLAUDIA: Erai atît de nebunește îndrăgostit de Veneția și atît de îmbătat de ea încît, nedîndu-mi seama de cauza adevărată a exaltării tale, am crezut atunci că sînt iubită.

MANOLE: Bineînțeles, fără tine exaltarea aceea n-ar fi fost cu puțință. Făceai parte din ea.

CLAUDIA: Ca un suport sau ca un pretext.

MANOLE (ridicînd din umeri): „Primăvara” pe care am sculptat-o acolo avea trupul și trăsăturile tale

CLAUDIA: Tocmai. Pretext de artă și euforie. Dar n-are însemnătate. Oricum, a fost miraculos. (Pauză.) De ce mi-am adus aminte, Man? Pentru că sînt tristă, pentru că amintirea asta

îmi adăncește tristețea pînă la lacrimi, și, pentru că, totodată, mă consolează. E cel mai prețios bun al meu. (Surîzînd.) Noroc că amintirile nu ni le poate lua nimeni.

MANOLE (tot surîzînd): Parcă ai ține un discurs funebru, draga mea.

CLAUDIA: Rizi, dar nu e de rîs.

MANOLE: Și tu surideai.

CLAUDIA: Era un suris de eroină tragică. Man! Cum de nu pricepi?!

MANOLE (iitînt): Ce se întîmplă, Claudia?

CLAUDIA: Am mai discutat, Man. Mă simt din ce în ce mai fără rost aici. Chiar puțin ridicolă.

MANOLE: Ridicol e să faci complexe la vârsta asta.

CLAUDIA: E prima grosolanție pe care o aud din gura ta.

MANOLE (luîndu-i mina): Iartă-mă. Știi cît am devenit de necontrolat. Dar e atît de absurd ceea ce spui...

CLAUDIA: Și tu simți că sînt inutilă. Iar, într-o zi, prezența mea va începe să te sîcîie, apoi să te apese.

MANOLE: Claudia!

CLAUDIA (izbucînd): De ce a trebuit să se termine totul atît de urît și jalnic?! (Privindu-l.) Cred că, de fapt, nici nu te mai iubesc. (Minte sau încearcă să se convingă?) De aceea mă sunt acum atît de stîngeră și cu mîinile goale. Nu mai am în mine decît milă. Pentru mine, pentru tine. O milă amestecată cu dezgust, ca în fața mizeriei sau a unei boli urite.

MANOLE (lovit): Îți mulțumesc pentru milă. N-am nevoie de ea! (Pleacă.)

CLAUDIA (prea tîrziu): Man! (Apoi izbucnește în plîns. Încetul cu încetul se liniștește.)

CRISTINA (intrînd, veselă și proaspătă. E cu picioarele goale, cu sandalele în mînă, și se simte că, sub rochiță, trupul nu i s-a uscat bine): Bună ziua, doamnă. Maestrul nu-i aici?

CLAUDIA (privind-o ostil): Nu. Și-a îngăduit să lipsească o clipă.

CRISTINA (care nu pricepe, suride stînjelit, ca toți oamenii care nu pricep, dar nu vor să pară nepoliticoși. După o clipă, însă, măturisește): Nu pricep. (Privirea Claudiei o face să se controleze critic. Ride, ușurată.) Nu știam de ce mă măsurați așa. Am venit cu picioarele goale prin iarbă. Ni i nu m-am uscat bine. M-a gonit mama. Cîră slăbesc dacă stau prea mult în apă. Dar noaptea, cînd e lună, mă duc să înot fără să știu

ea. Alaltăseară n-am ieșit din apă trei ceasuri. Începuse să mijească de ziuă. Dumneavoastră vă place să inotați?

(În tot timpul acestei sporovăieli, așezată pe bancă, și-a frecat tâlpile picioarelor, ca să le curețe de nisip, și-a șters cu mina pulpele, se încălță. Totul, cu un firesc de animal tânăr.)

CLAUDIA (sentimentele ei sînt contradictorii: tinerețea Cristinei o irită și, totodată, o seduce): Cît ai în talie, fetițo?

CRISTINA: Nu știu. 52, mi se pare. (Pușin îngrijorată.) Sînt prea slabă.

CLAUDIA: Lasă, că ai să te îngrăși și tu. După treizeci de ani, mușchii încep să se relaxeze pe încetul, pielea își pierde strălucirea și elasticitatea, ochii — transparența...

CRISTINA (cu un hohot de ris): Oho, pînă la treizeci de ani mai am. La treizeci ești un om bă... (Se sperie de gafă.) Adică, nu mai ești chiar așa de tânăr. Dar dumneavoastră ce vă pasă? Sînteți atît de frumoasă. Pe cînd eu o să arăt ca mama. Ea nu-i frumoasă.

CLAUDIA (oarecum dezarmată): Se ține bine. Ce ai de gînd să faci la toamnă? La ce facultate te înscrii?

CRISTINA: Dacă aș ști! Dar n-am nici un fel de talent. (Rizînd.) Mama vrea să mă facă artistă.

CLAUDIA: Și tu nu vrei?

CRISTINA: Prea deșteaptă nu sînt eu, însă destul ca să-mi dau seama că n-am nici o chemare. O să încerc la filologie.

CLAUDIA: Poate te măriți.

CRISTINA: Tot trebuie să am o meserie a mea. A trecut timpul „casnicelor”.

CLAUDIA: De ce? Dacă te-ai mărita cu un om mai în vîrstă, cu situație frumoasă...

CRISTINA (rizînd): Cu unul bătrîn? Să-i pun ventuze și să dorm într-un pat cu el?

CLAUDIA (mai destinsă, cu început de suris): Există și bărbați în vîrstă plini de farmec și... Uite, eu o să joc la toamnă într-o piesă de Cehov... „Pescărușul”. O cunoști?

CRISTINA (încurcată): Da, am citit-o mai demult... Adică.. (Cu franchețe.) Nu, n-o cunosc.

CLAUDIA: Acolo e vorba, tot așa, de o fată de vîrsta ta, care se îndrăgostește de un bărbat de vreo patru-

zeci de ani, un artist celebru... un scriitor

CRISTINA (sceptică): Și cum se termină?

CLAUDIA: Scriitorul are o veche prietenă, o actriță. Rolul ei o să-l joc eu. Cu fata se distrează, o nenorocește, pentru că un bărbat în toată firea nu poate găsi niciodată, la o fetiță de vîrsta ta, ceva care să-l intereseze cu adevărat. E vorba de o atracție pur senzuală. Rivnește la ea, așa cum ar rivni la primul sparghel sau la prima roșie. Dar trufandalele trec repede și se transformă în ciorbe și bulion.

CRISTINA: Ce poveste de pe timpul lui Păsvante!

CLAUDIA: De ce, crezi că s-au schimbat bărbații?

CRISTINA: Nu știu. S-au schimbat fetele. Cum o să se îndrăgostească o fată de azi de un bărbat în vîrstă? Doar dacă se preface, din interes. Sînt și neisprăvite din astea.

CLAUDIA (rizînd și sărutînd-o): Ești dragă.

CRISTINA: Cînd o să le povestesc fetelor că m-ați sărutat, au să moară de invidie.

CLAUDIA: Zău?

CRISTINA: Păi... să fii atît de intimă cu Claudia Roxan! (Pauză; pe un ton amărit.) Spuneți-mi, credeți în adevăr că o fată de șaptesprezece ani nu-i decît un sparghel?

CLAUDIA (rizînd): Îți explicam doar de ce un bărbat matur nu poate iubi cu adevărat o adolescentă. Dragostea adevărată presupune comuniune de gânduri, respect, înțelegere — în sfîrșit, trebuie să existe anumite punți. Goethe avea aproape șazeci de ani și Bettina numai vreo douăzeci și doi, cînd s-au cunoscut. Asta nu l-a împiedicat să scrie despre ea că e un tăun nesuferit care l-a plictisit toată viața.

CRISTINA: Sînt niște îngîmfăți.

CLAUDIA: Cine?

CRISTINA: Bărbații ăștia maturi. Ce, noi n-avem inimă, și cap, și probleme?! Ehei, cite probleme! Și complexe avem! Fetele de altădată erau niste naive fericite.

CLAUDIA (îmbrățișînd-o, cu un hohot franc de ris): Mă sperii, Cristina. VLAD (care a apărut în pragul holului): Scuzați-mă. Am impresia că am întrerupt o scenă de confidențe. Dar joc cu consecvență rolul „trădătorului” din teatru.

CLAUDIA: Ai un cap foarte potrivit.
VLAD: Asta m-a și făcut să am caracter prost. A trebuit să mi-l acomodez capului. (Se așază.) Cristina, vrei tu să îi drăguță și să-mi dai o citronadă? M-a năucit căldura.

CRISTINA: Sigur. Doriți și dumneavoastră, doamnă?

CLAUDIA: Dacă tot te duci... (Cristina iese. Vlad o urmărește cu privirea.)

VLAD: Are picioare frumoase.

CLAUDIA: N-ai nici un pic de discreție în apeturile tale.

VLAD: Alții sînt indecent de discreți. Pornirile ascunse sînt mai scabroase.

CLAUDIA (a tresărit): Iar invenzezi lucruri urite?

VLAD (rîzînd): Dumneata știi foarte bine că nu inventez nimic. În sfîrșit, nu insist. Poate că inventez totuși.

CLAUDIA: Chiar îl urăști?

VLAD (întrebarea directă l-a impresionat. Lasă capul în jos. După un timp, spune): M-am întregat de multe ori.

E neplăcut să fii numai jumătate din cineva. Jumătatea impură. Lunară și sterilă. Cîteodată, cînd mă gîndesc cît de rotundă și plină i-a fost viața, îmi vine să cred că s-a eliberat în mine de toate întunecimile și indoliile din el. Ca într-un vas imund.

CLAUDIA: E cumplit ceea ce spui.

VLAD (rîzînd): Poate că a făcut pact cu dracul și eu sînt prețul.

CLAUDIA: E cumplit, dar, din fericire, neserios. Prea e pe după ureche, Vlad.

VLAD: Ce știi dumneata! Eu cred în dracul. (Apare Cristina.)

CRISTINA (întinzînd o tavă cu pahare): Poftiți, e frapată.

VLAD (luînd paharul): Gustă tu întii, să fii sigur că nu mă otrăvești. (Cristina rîde.) Nu glumesc. (Îi întinde paharul și Cristina, aproape silită, își moaie buzele.) Unde ai sărutat paharul? (Bea, apoi declamă.)

O, bunule spițer, ce repede

Lucrează băutura ta... Mi-a fost

De-ajuns o sărutare, ca să mor...

(Claudiei.) Corect? (Pauză. Comic.) Hm! Uite că nu mor. Teatru! Teatru! (Apropiîndu-se de o masă pe care sînt ziare.) Ce mai scrie în gazete? Azi sîntem în cincisprezece. (Răsfoiește ziarul. În tot timpul acestei scene, Claudia l-a urmărit, curiosă, iar Cristina, nedumerită. Se agat de întrebarea lui Vlad, care i-a amintit ceva.)

CRISTINA: Vai, cît e ceasul? La douăsprezece trebuia să se transmită

Scrisoarea maestrului. (Se repede în hol, la un aparat de radio care nu se vede.)

VLAD: Ce pierdere ireparabilă!

CLAUDIA (cu ironie amară): Ce atmosferă tihnită și senină domnește în casa asta!

VLAD (mîrîind, cu nasul în gazetă): Nu-i așa? (Cu emfază.) Sub soarele

gîndirii umaniste, roadele cresc aici bogate și grele. (Face semn cu capul spre hol, de unde se aude, la radio, vocea lui Manole Crudu.) Ascultă!

VOCEA LUI MANOLE LA RADIO:

„...între pace și distrugere. Epoca noastră este cu deosebire epoca solidarității deschise și responsabile în bine sau în rău. Iar dezertarea artistului contravine nu numai intereselor vitale ale umanității, ci și legilor celor mai adînci ale artei. Căci arta este, înainte de orice, semnul puterii omului asupra haosului și morții”.

VOCEA CRAINICEI DE LA RADIO: Am transmis Scrisoarea deschisă adresată de sculptorul Manole Crudu artiștilor din toată lumea. (Cristina închide aparatul și apare în pragul holului.)

VLAD (Claudiei): Ia privește-o, e emoționată! (Cristinei.) Ai priceput și te-a convins?

CRISTINA: Unde nu pricep cu mintea, pricep cu inima. Era foarte limpede.

VLAD: Nimic nu e limpede, domnișoară. Claritatea e o șmecherie a omului. Și bătrînul e un mare șmecher. (Iese.)

CRISTINA: Doamnă Claudia... La el v-ați gîndit cînd mi-ați vorbit de piesa aceea în care o fată tînără se îndrăgostește de un...

CLAUDIA (stupefiată): La Vlad?

CRISTINA: Așa am crezut.

CLAUDIA: Nu. Mă gîndeam la un om care să aibă personalitatea și vîrsta lui Man, de pildă.

CRISTINA: El?

CLAUDIA: Ei, da. Tot așa ai judeca?

CRISTINA: Bine, dar maestrul nu-i un om ca ceilalți. Cum să te gîndești la... El e un gentu, un fel de zeu..

CLAUDIA (impacientată, ridicîndu-se): Un zeu care suferă de inimă și de sciatică și are cincizeci și opt de ani. (Se îndreaptă spre hol, dar în prag îi iese înainte Manole.)

MANOLE (conciliant): Claudia, dacă vrei totuși să ne plîmbăm...

CLAUDIA: Nu mai am chef. Cred că o să... (Se înterupe. S-a auzit zgomotul unei mașini.) Cine o fi venit?

(Urmează o clipă de așteptare, după care, cu o valiză în mână, își face apariția Toma. E un tânăr superb, blond și croit în atlet.)

CRISTINA (cu un zâmbet de bucurie): Toma! (Aleargă spre el.)

TOMA (ii ia mâinile, privind-o): Tu ești, Cristi? (O ridică de subțiori ca pe un copil și o sărută zgomotos pe amindoi obraji.)

CRISTINA: Nu te așteptam decât sim-bătă.

TOMA: Am putut pleca mai devreme. (Se îndreaptă spre Claudia.) Sărut mina.

CLAUDIA (bucuroasă): Bine ai venit, Toma. (Acesta se găsește acum în fața lui Manole. Ii întinde mina, cu surisul lui deschis și fermecător.)

TOMA: Tată!

MANOLE (vag emoționat): Ia uite ce flăcău superb am! Pe mine nu mă îmbrățișezi? (Se îmbrățișează, apoi îl privește iar, încântat.) Cred că ești cea mai izbutită dintre toate creațiile mele. (Izbucnește în râs și îi ia de braț.) Ce bine că ai venit, băiatule!

(Întuneric brusc.)

Noapte. Pe bancă, Manole și Domnica stau de vorbă.

DOMNICA: Săptămîna asta n-ai venit deloc.

MANOLE: Nu, n-am venit. Și nici n-o să mai vin.

DOMNICA: Atunci mă gonești de tot din ochii tăi? Credeam că măcar noaptea să te mai văd din cînd în cînd.

MANOLE: Nu te gonesc.

DOMNICA: Te porți de parcă ți-ar fi frică de mine.

MANOLE: Ce ți s-a mai năzărit? De ce să-mi fie frică?

DOMNICA: Zic și eu, ca o babă proastă. Se vede că în noaptea asta iar ți-a fost rău, dacă ai venit.

MANOLE: De unde știi?

DOMNICA: Am băgat de seamă că atunci mă cauți. (Manole tace.) Să știi că eu nu plec din casă.

MANOLE: De ce să pleci? Te-a dat cineva afară?

DOMNICA (pauză): Uf, maică, tare mă mai dor osemintele. Nu plec, că tot mai ai nevoie de mine. Eu te-am alăptat, eu te-am purtat în brațe, eu...

MANOLE: Știu, știu, nu te mai vâlcări. DOMNICA: Nu mă vâlcăresc. Spun. (Pauză.) Și lor le spun tot așa.

MANOLE: Cui, lor?

DOMNICA: Bătrînilor. Zice mămuca:

„Hai, fato, odată, mai stringe-te de pe drumuri, că s-a înnoptat. Ce tot umbli prin străini?” Și tătucu se uită muștrător la mine. Da' eu le spun: „Dragii mei, nu pot încă veni, că s-a întors Manole acasă. Și el nu-i străin Eu l-am învățat să meargă. Și pînă la noapte tot mai este.” Atunci, tătucu mai scormonește cu mai scormonește cu bățul în praf, se mai uită o dată la mine și spune mămucai: „Las-o, că-i capie... Sau o fi știind ea ce știe...” Și se tot duc, cu roua pe față, cu ceața pe brață. Dar nu se supără. Că pe urmă vin iar. Toată vremea vin. Eu nu știu cum de nu obosesc.

MANOLE (cu spaimă surdă): Du-te și te culcă, Dadă. Du-te de-aici.

DOMNICA (ridicîndu-se): Vezi, iar m-alungi. Da' din casă nu plec, Manole, să știi. Cine o să aibă grijă de tine? (Se îndepărtează. Cu puțină acreală în voce.) Și spume-i și tu Aglaiei să-mi dea lapte, să nu mai îmi dea carne, că nu pot s-o mestec. (Dispare.)

MANOLE (vocea interioară): Am ajuns să mă înspăimînt de niște flecăreli de femeie bătrînă, cu mintea întunecată. Dacă aș putea să dorm, să dorm! Nu, nu trebuie. Mai ales asta nu trebuie. Somnul rațiunii zămislește monștri. Goya știa. Și Michelangelo știa, cînd a pitit cucuvaia sub genunchiul Noptii. Ce liniște sufocantă e în noaptea asta. Parcă s-ar fi oprit timpul în loc, și nemișcarea lui apasă ca o povară uriașă deasupra pămîntului. (Se ridică în picioare, respirînd ca un om care se sufocă. Deodată, strigă.) Cine-i acolo? Cine umblă pe furis?

CRISTINA (ieșind la iveală, speriată și rușinată): Eu sînt, Cristina.

MANOLE (se lasă din nou pe bancă și izbucnește într-un râs puternic. Dar se oprește brusc și întreabă): Pe unde umbli noaptea?

CRISTINA: Am fost la scăldat.

MANOLE: Acum?

CRISTINA: Da, uitați-vă, am părul ud. (Face un pas spre Manole.)

MANOLE: Nu te apropia. Vezi că trebuie să fie un scaun de grădină pe-acolo. L-ai găsit?

CRISTINA: Da.

MANOLE: Așază-te și povestește.

CRISTINA: Ce să vă povestesc? Îmi place noaptea, cînd e lună și cald, să înot în lac. Și doamna Claudia

știe. (Schifează gestul de a se ridica.)
Pot să plec?

MANOLE: Mai rămâi. (Aproape rugător.) Mă e urât, Cristina.

CRISTINA: Nu vă simțiți bine?

MANOLE: Sint foarte bine. De ce mă siciți toată vremea cu întrebarea asta? Parcă vă mirați că trăiesc... De ce nu-mi răspunzi?

CRISTINA: Pentru că, orice aș spune, tot prost iese.

MANOLE: Așa cum stai acolo, de-abia te ghicesc. Și, de fapt, prefer să taci. Ca o statuie într-un boschet. (Ride încet.) Dar statuile au graiul lor, pe care eu îl aud.

CRISTINA: Atunci mă auziți și pe mine, când tac?

MANOLE: Atît cît trebuie. (Surd.) Cît am curajul să știu. Îți simt palpitul respirației, știu că ai părul ud, că miroși toată a ierburi. Aud viața din tine.

CRISTINA (cu un curaj care i se pare supraomenesc): De ce ați spus ca...

MANOLE: Ce?

CRISTINA (abia izbutind să-i reproducă cuvintele): „Cît am curajul să știu.” Așa ați spus.

MANOLE: Pentru că sint un om bătrîn, Cristina, și tu ești un copil. Nu vezi că nu te-am întrebat niciodată de ce mi-ai sărutat mîna în ziua aceea? Prefer să nu știu. Poate era din milă.

CRISTINA: Milă?! Era din adoratie! Înainte, cînd îmi vorbeai, nu puteam să cred că nu vă bateți joc. Eu sint o fetișcană atît de proastă și de neînsemnată... Cum o să vă interez eu prin ceva? Știu că nu se poate. Dar n-are importanță... Eu mi-aș da și viața pentru dumneavoastră. (Manole tace.) Acum de ce tăceți? Am spus vreo necuviință?

MANOLE: Cristina... E tirziu de tot. Du-te și dormi. Noapte bună. draqa mea.

CRISTINA (înaintează pînă la jumătatea drumului spre Manole. Cu glas sugrumat): Noapte bună. (Se îndreaptă încet spre ieșire.)

MANOLE (vocea interioară): Dacă n-o chem, peste o clipă o să dispară. Poate pentru totdeauna. (Tare.) Cristina! (Pe punctul de a ieși, Cristina se oprește și se întoarce cu fața spre el.) Vreau să știu un lucru pe care n-ai să-l pricepi, poate, acuma. Pentru mine, tu însemni mai mult decît îți poți închipui, pentru că tu, prezența ta... e viața. Înțelegi?

CRISTINA (dă negativ din cap, apoi, cu o încîntare în care străbate copilăria, exclamă): Ce bine! (Și fuge. Începe să se zărească de ziuă.)

MANOLE (își pipăie fața obosită): Ce mască putredă! (Slidător.) Ei și? Nu sint primul bătrîn nebun.

(Întuneric.)

MANOLE (iluieră încet, uitîndu-se la niște schife. Îi spune Aglaiei, care-și face de lucru prin hol): Cînd o să încep să lucrez din nou, o să-ți fac fata în bronz. (Își freacă mîinile.) Și asta o să fie curînd. Să-l anunți pe Nicolae să-mi aducă pămînt.

AGLAIA: Da, maestre. Ce fericită o să fie Cristina! Ea, care vă divinizează, să se vadă sculptată de dumneavoastră! (Suspînă.) Ei, biata fetiță..

MANOLE: De ce-o plîngi?

AGLAIA: Mă gîndeam la viitor. Ce știe ea acum? Rîde și se bucură, crede că toată lumea e a ei și că așa o să fie totdeauna.

MANOLE: Toți tinerii cred la fel. De aceea sint tineri.

AGLAIA: Dar Cristina e o fată săracă. Aici s-a deprins cu alți oameni, cu altă viață.

MANOLE: O să-și facă o meserie. Și, pe urmă, aici e ca și casa ei.

AGLAIA (rîzînd): Casa ei! Vă închipuiți, maestre, că într-o zi n-o să-și dea seama că e o tolerată? Mai bine ar fi să se mărite și să aibă în adevăr casa ei.

MANOLE (privind-o): Dar e un copil încă!

AGLAIA: Eu, la vîrsta ei, eram măritată.

MANOLE: Prostii! Țasta nu-i un argument.

AGLAIA: O mamă trebuie să se gîndească la toate. Dacă i-aș găsi un bărbat bun, un doctor, sau un artist... artiștii cîștigă mai mult, călătoresc, au o viață frumoasă, care ar semăna cu cea pe care a cunoscut-o aici. Ce bine ar fi!

MANOLE: Dacă i-ai găsi! Nu mai trăim pe vremea cînd părinții își căsătoreau copiii după socotelile lor.

AGLAIA: Oh, Cristina nu seamănă deloc cu tineretul de azi. Are încredere orbească în mine. Și nu e deloc zîvînturată. Eu cred că idealul ei nici n-ar fi un bărbat tînăr.

MANOLE: Ia vino mai aproape.

AGLAIA (se apropie și-l privește drept în ochi, cu candoare): Da, maestre.

MANOLE (cu violență nejustificată, după această confruntare): Să trimiți imediat după pământ.

AGLAIA: Chiar azi. (*Suride și-și vede de treabă. Manole se apleacă asupra schițelor, dar e vădit cu gândul în altă parte. Intră Claudia.*)

CLAUDIA: Bună dimineața. Man, poți să-mi dai mașina să mă ducă în oraș pentru niște cumpărături?

MANOLE: Sigur. Aglaie, anunță-l, te rog, pe Costică.

AGLAIA: E plecat după benzină, dar îl anunț imediat ce vine. (*Volubilă.*) Știi, doamnă, maestrul are să facă o statuie după Cristina. Cît o să se bucure fetița! Maestrul e atît de bun și atent cu ea. Mă duc să-l aștept pe Costică. (*Iese.*)

MANOLE: Lipsеști mult?

CLAUDIA (*care a urmărit-o pe Aglaia*): Ce viperă!

MANOLE: De ce?

CLAUDIA (*ridicînd din umeri*): Nu mi-ai spus că ai de gînd să te rapuci de lucru.

MANOLE: Niște schițe. Modelajul nu mă poate obosi prea tare.

CLAUDIA: Doctorul nu ți-a dat încă voie.

MANOLE: M-am săturat de tutelă! Prefer să mor spunînd clipei că e frumoasă, decît să prelungesc o existență lingavă.

CLAUDIA: Și clipa miraculoasă cine o va reprezenta? Statuia Cristinei?

MANOLE (*sicîit*): Nu va fi o statuie a Cristinei, ci o statuie a Adolescenței.

CLAUDIA (*ironic*): Celei pe care ai făcut-o la Veneția, i-ai spus „Primăvara”. Te repeți, Man.

MANOLE: Opera tuturor artiștilor e construită în jurul unui număr foarte restrîns de motive, de idei creatoare. Și mitul tinereții a fost totdeauna motivul meu preferat. O idee fixă, dacă vrei.

CLAUDIA: Ce risipă de argumente, ca să...

MANOLE: Dar ăsta-i adevărul. Dacă apar atîtea false opere de artă este pentru că falșii artiști nici nu bănuiesc existența, necesară, a motivelor. Ei caută și lucrează subiecte.

CLAUDIA: Man, nu te-am provocat la o controversă estetică. Ești de reacredință.

MANOLE: În ceea ce spun?

CLAUDIA: Nu, în ceea ce eviți să spui. Nu te știam laș. Oh, Man, ce îngro-

zitor! (*Se lasă pe o canapea, plîngînd încet.*)

MANOLE (*se așază lingă ea și-i ia, cu neașteptată sfiiciune, mîna*): Ai dreptate. Eram laș. Și ceea ce se întîmplă e cumplit.

CLAUDIA: De ce nu pot oare să te urăsc? (*Pauză scurtă.*) O iubești atît de mult?

MANOLE: Nu știu dacă asta se numește dragoste. Cred că nu.

CLAUDIA: Și e atît de neînsemnată. O fetișcană atît de oarecare... Prostută, incultă, de-abia frumuseică. Ce-ai găsit la ea?

MANOLE: Știu un singur lucru: că nu mă pot opri. (*Uitîndu-se fîntă la Claudia.*) Și nici nu vreau. Nu mai vreau.

CLAUDIA (*ridicîndu-se*): De data asta, știu că n-ai să te mai întorci niciodată la mine. De azi înainte nu am ce aștepta. Nu, nu-mi răspunde nimic. Prefer să nu-ți aud cuvintele. (*Pauză.*) Ferește-te de Vlad. Știe.

MANOLE (*înghețat*): N-am de gînd să ascund nimic.

AGLAIA (*intrînd*): A venit șoferul.

MANOLE: Să aștepte. (*Aglaia iese.*)

CLAUDIA: Nu mai e nevoie. Tot nu mai avem ce să ne spunem. (*Se îndreaptă spre ușă, dar se oprește în spatele lui Manole și-i ia capul în brațe.*) Nu-i așa că sînt „une brave femme”?

MANOLE (*sărutîndu-i mîna*): Ești o femeie extraordinară.

CLAUDIA (*atingîndu-i pîrul cu buzele, cu lacrimi în ochi*): Totdeauna m-ai răsățat. (*Iese. După cîteva clipe, se întoarce, cu o valiză în mîna.*)

MANOLE: Cum, erai hotărîtă să pleci de tot?

CLAUDIA (*încearcă să răspundă, dar nu poate. Apoi, cu greu, spune*): Să pretextezi că am primit un telefon urgent. Da?

(*Manole are un gest spre ea, dar Claudia îi face semn, cu mîna, să se oprească. Își duce degetul la gură în semn de tăcere și încet, apoi precipitat, iese. Manole s-a dus la fereastră și privește afară. Se aude zgomotul mașinii, care demarează. Rămîne imobil, în vreme ce, din direcția grădinii, se aud glasurile Cristinei și al lui Toma, cîntînd „Ciao-ciao, bambina”. Apoi, risul lor. Pe acest rîs, pătrund în grădină. Sînt în șorturi, cu rachete de tenis în mîna, și nu-l văd pe Manole, care-i în fundul holului.*)

TOMA (lovind-o cu racheta pe Cristina, care se eschivează, rîzînd): Țasta-i numai un avertisment. Dacă mai ești obraznică, te iau și de urechi.

CRISTINA (rîzînd în hohote): Ca un păun. Exact ca un păun faci. Hai, cîntă, dacă ai curaj. (Cîntă ea cîteva măsuri dintr-o melodie de jazz.) Ei?

TOMA (foarte serios, încearcă să cînte, dar e cumplit de strident. Se oprește): Da, e cam electronic, ca rezonanță. Dar ritm am.

(Fredonează și schițează cîțiva pași de dans. Cristina începe să cînte și dansează și ea; amîndoi fac o pereche foarte grațioasă. Vlad, care a intrat prin colțul grădinii, e cuprins de o subită bună-dispoziție și, punînd mîna pe niște fariuriore de metal, se dezlănțuie ca o întregă orchestră și dansează ca un șaman posedat. Ceilalți doi se opresc, îl privesc rîzînd și aplaudă.)

TOMA: Bravo! Bravo!

VLAD (bătînd step și contorsionîndu-se, într-un sălbatec dans de „character”, declamă cîntat): „Duhurile mă stăpînesc! Glasul meu e glasul lor! Duhurile îmi vestesc! Șapte drame și-un amor.” (Se oprește, se înclină în fața celor doi.)

TOMA (rîzînd): Ce-a fost asta, Vlad?
VLAD: Habar n-am. Eram posedat. Vrajitorul atomic. Ei, cum a mers la tenis?

TOMA (luînd-o băiețește de gît pe Cristina): Am bătut-o măr. Dar craul-ul îi face destul de bine. (Și, cu mîna, îi dă părul peste ochi.)

CRISTINA (trăgîndu-i un pumn): Spune tot, lăudărosule! Cinci minute și treizeci de secunde pînă la insulă!

TOMA (uitîndu-se la ceas): Douăsprezece. Șterge-o să te schimbi, că nu mai găsim locuri la meci. Îți dau un sfert de oră. (În glumă.) E bine?

CRISTINA (rîzînd): Valabil. (Sărînd și zbcnguîndu-se, traversează holul în fugă, fără să-l vadă pe Manole, și dispăre.)

TOMA (lui Vlad): Tu nu vii?

VLAD: Nu mă interesează sportul.

TOMA: Nu ți-ar strica, totuși, să faci puțin sport. Prea ești crispat. Chiar cînd încerci să pari vesel.

VLAD: Ce vrei să spui?

TOMA: Exact ce-am spus. Totdeauna ai fost tu cam saturnian, dar acum parcă ai suferi și de ficat, și de stomac, și de colici metafizici. (Afec-

tuos.) Este ceva care nu merge, bătrîne?

VLAD: Aș! Idei de-ale tale. Scuză-mi improprietatea termenului.

TOMA (rîzînd): Atunci e bine. Mă duc să mă îmbrac. Nu vii totuși cu noi? (Vlad refuză din cap. Toma îi face cu mîna un semn de salut și intră în hol. Îl zărește pe Manole.) Bună dimineața, tată. Nu știam că ești aici. Te-am deranjat cu urletele noastre?

MANOLE: Nu. Plecați unde va?

TOMA: La meci. Mîncăm în oraș. Și seara poate mergem să dansăm puțin.

MANOLE: Cristina nu e obișnuită să iasă seara.

TOMA (rîzînd): Ce retrograd ești, tată! E coșogeamitea fata. Și, de altfel, merge cu mine.

(Ies, în vreme ce Manole, crispat, se îndreaptă din nou cu fața spre fereastră. Vlad se apropie, rezemîndu-se de ușorul ușii.)

VLAD: Sub fericite stele se nasc unii oameni. (Manole nu se întoarce să răspundă.) Tînăr, frumos, capabil, invitat, la vîrsta lui, să lucreze la Dubna, ce-și mai poate dori? De altfel, cred că e de-ajuns să aibă o dorință, ca să i se împlinească. Va ajunge savant de reputație internațională, academician, și va termina pe soclu, cu statuie.

MANOLE (întorcîndu-se și așezîndu-se într-un fotoliu): Și pe frate-tău ești invidios?

VLAD (uluît): Prin urmare, știi că am fost invidios pe dumneata? Și nici nu te-ai sinchisit! Vorbesc la trecut, pentru că am bătut și paharul ăsta pînă la fund. Da, te-am învidiat îngrozitor într-o vreme. Erai atît de tare, pe lîngă slăbiciunea mea, atît de sigur, pe lîngă incertitudinile mele. M-ai strivit, sub greutatea dumitale de forță a naturii, ca pe o broască.

MANOLE: Nu face melodramă, Vlad.

VLAD: Nu fac. Mai ales că broasca își rezervă dreptul să conteste forța care a zdrobit-o. Știi că nu cred în arta dumitale de Prometeu cu ficiații întregi.

MANOLE (fără să fie însă scos din sărite): Mă întreb de unde am răbdarea să-ți suport toate obrăznicile?!

VLAD: Pentru motivul dintotdeauna: nici nu te sinchisești. Asta mă și exasperează. Cine te poate lovi pe dumneata?! Doar... (Izbucnește în ris.)

MANOLE: Ce neobrăzare ți-a mai trecut prin cap?

VLAD: E vorba de ceva mai primejdios: o idee! Mă gândeam la călcitul lui Achile și...

MANOLE (*zimbînd*): Ia te uită, mă și ameninți.

VLAD: Cît despre Toma, e făcut din același aluat cu al dumitale: al aleșilor vieții. E replica dumitale fidelă. Numai ceva mai puritană. Încolo, același echilibru fericit, aceeași lipsă de întrebări și neliniști, aceeași vitalitate, aceleași certitudini raționabile. (*Bufonînd din nou.*) „Și Dumnezeu făcu pre om după chipul și asemănarea sa.” Azi sînt biblic. Dar creațiile diavolești, după chipul cui le-a făcut? Tot după al său, nu? Așa e logic! Că nu erau să iasă din neant.

MANOLE: Dacă înțeleg bine, creatura diavolească în speță ești tu, eu fiind Dumnezeu-tatăl.

VLAD: Sună a metaforă desuetă, dar cam asta e credința mea: că lui Toma i-ai dat lumina, iar mie, tenebrele din dumneata. (*Manole surîde.*) Bănuiam că ai să te amuzi. Ai un bun-simț prea solid ca să guști astfel de interpretări, chiar simbolice.

MANOLE (*aproape șoptit*): Ce știi tu despre tenebre, Vlad? Nu dansa pe frînghie.

VLAD: Știu că în fiecare din noi există o zonă de fund, obscură și nedeterminată, în care se deschid ciudate guri de peșteri.

MANOLE: Îți aduci aminte de gravura lui Goya „Somnul rațiunii zămislește monștri”? Nu ați-a monștrii, Vlad!

VLAD (*e uluit, auzindu-l vorbind așa. Foarte interesat*): Dar dumneata nu crezi în ei, tată. Nu-i așa?

MANOLE (*îl privește, apoi izbucnește*): De ce mă iscodești, ce urmărești? Ei da, eu nu vreau să dorm! Și asta a fost totdeauna aspirația ultimă a artei mele: să fie trează. N-am sculpat niciodată larve și monștri. Sînt om. Și, pentru mine, omul e liber și puternic. (*Cu o slădire în care străbate și o notă de disperare.*) Liber și puternic!

VLAD: Așteptam un răspuns viu, și dumneata îmi ții o predică.

MANOLE: Dacă ai înțelege-o... Dar te îmbeți cu literatură, cu fiere și sarcasm. Aleșii vieții! Ce-i pe care-i numești așa nu datorează nimic stelelor. Pur și simplu, cred în demnitatea umană și știu că, în imensitatea unui univers ostil sau indiferent. *unica* soluție pentru om e de a rămîne cu

inversunare fidel lui însuși, de a rezista fricii de abis, de a se bate împotriva necunoscutului și de a cîștiga teren pentru ordinea lui umană. (*Își reia respirația și continuă, calm.*) Viața merită să fie iubită tocmai pentru că ea ne-a făcut oameni și nu pietre sau șacali.

VLAD: Poate că ar fi fost preferabil să fiu piatră sau șacal.

MANOLE: Ești, pe jumătate. Cine nu crede în om, crede în monștri. Între „Victoria” din Samotrace și figurile sumeriene nu stau cîteva milenii, ci un fir de ață. (*Ca pentru el.*) Un fir de păianjen.

VLAD: Demnitatea omului! Ce păcat că o credință nu se prepară în laborator, ca o soluție chimică. Aș gusta și eu din elixirul ăsta. (*Cască.*) Ah, ce plictiseală. Și plictisim și spectatorii cu discuția noastră. Hai, spectatoarele, fă-ți intrarea în scenă. Poate ai ceva de spus. (*Face un gest de invitație către partea nevăzută a holului.*) Vino!

CRISTINA (*ieșind, stingherită, la iveală*): Vă rog să mă iertați... dar am intrat fără să știu că stați de vorbă și... (*Apărîndu-se.*) N-am ascultat!

VLAD: Nu te mai scuza! Sîntem siguri. Asta e caracteristica publicului: să nu asculte.

MANOLE: Lasă fața în pace. Pleci în oraș, Cristina?

CRISTINA: Da, la meci, cu Toma. (*Stingherită.*) Nu vrei să mă duc?

VLAD: Ce întrebări năstrușnice pui... De ce să nu vrea?

CRISTINA: Mi s-a părut că... Am vrut să spun că, poate, maestrul are nevoie de mine. (*Căutînd o ieșire.*) Știi, doamna Claudia a plecat. Adică, bineînțeles, știi... Dar nu ne-a anunțat că are de gînd să plece.

VLAD (*interesat*): A plecat de tot?

MANOLE: A primit un telefon de la București.

VLAD: Ah, telefoanele astea... Ce invenție afurisită!

MANOLE: Ei, hai, Cristina, pleacă, ce mai aștepti?

CRISTINA (*cu o voce mică*): Pe Toma îl aștept.

TOMA (*apărînd, zorit*): Gata? (*O ia de mînă, strigînd.*) La revedere! (*Cristinei, pe care o trage după el.*) Repede, repede. (*Ies. Se aude strigătul lui, de-afară.*) Vlad! (*Vlad iese pe ușă. Manole își ia capul în mîini.*

Așa îl găsește Vlad când se întoarce.
Il privește lung.)

VLAD : Spunea să nu-l așteptăm diseară la masă. (Manole, care nu se știa privit, ridică capul.) Ce pereche drăcuță fac Toma și Cristina, nu?

MANOLE (după o tăcere. În vocea lui e și oboseală, dar și o amenințare surdă): Sper că acum pleci și tu.

VLAD : Mă dai afară? Și eu, care credeam că o să continuăm simpatica noastră discuție... Mă plictisesc atât de îngrozitor! Cred că așa fi în stare de orice gest absurd, neghiob. Însă ar trebui să fie absolut neghiob și neconvincios.

MANOLE (s-a ridicat, a făcut un pas și, cu mîinile la spate, îl privește dur): Mai bine pleacă!

VLAD (cu vocea tremurînd de emoție, sub o aparență de dezinvoltură): Spune-mi, o iubești pe fetișcana asta?

MANOLE (după o tăcere lungă): Degeaba. N-am să te lovesc.

VLAD (ezită o clipă, dar, înfrînt, se îndreaptă spre grădina. Ajuns la ieșirea din hol, se oprește). Știi, tată, am ajuns la convingerea că ai dreptate. Sînt doar un diletant, care nu știe ce vrea. (Pauză.) De azi dimineată am renunțat la sculptură. (Pauză. Cu o profundă disperare.) La treizeci de ani, sînt un om fără nici o meserie. Fără nici un rost. (Manole, care e cu spatele spre el, în profil față de spectator, a tresărit. Schițează, imperceptibil, un gest, dar și-l oprește repede și rămîne împietrit. Vlad, care a așteptat inutil un răspuns, continuă, pe un ton alb, de oboseală.) Ah, da, voi iam să-ți mai spun ceva. Afirmam că nu te mai invidiez. Asta, pentru că acum... te urăsc. (Dar Manole tot nu reacționează și Vlad pleacă repede. După doi-trei pași se sprijină de zidul casei. Un hohot de plîns îi zguduie umerii. Apoi se îndreaptă spre ieșirea grădinii. Manole se întoarce încet cu fața spre public. Rămîne așa, împietrit. Numai pumnii, pînă atunci încleștați, i se destac încet, într-un gest de abandon și neputință.)

(Întuneric.)

La masă, Cristina destace niște corespondență, notînd cîte ceva. Aglaia o privește gînditoare, neștiînd cum să înceapă conversația.

CRISTINA (pentru ea): O invitație la concertul Filarmonicii; o stenogramă de la ședința artiștilor plastici; o

scrioare de la sculptorul norvegian. La asta trebuie răspuns. (Maică-si.) Îi scrie că, dacă n-ar fi cunoscut arta lui, ar fi naufragiat în căutări sterile și anarhice. Îți dai seama? Factura de la gaz. Asta e pentru tine... Un cocktail la Legația Belgiei... (Rămîne pe gînduri, apoi, salutînd cu importanță.) „Bonjour, monsieur... Merci. Oui, il fait très chaud, madame”. Dar cred că va ploua.

AGLAIA : Ce te-a apucat?

CRISTINA : Cum or fi recepțiile astea, la legații? (Ride.) Eu cred că așa murî de emoție. Să trebuiască tot timpul să fii distinsă și intelectuală... Să pari obișnuită, ca și cum nici nu te-ai stînchisi de-ațiția diplomați și valeți...

AGLAIA : Mărită-te și tu cu cineva care să te ducă.

CRISTINA : Cu vreun ministru, nu? (Continuînd să claseze.) O ședință la Academie... M-am hotărît. La toamnă dau examen la agronomie. Așa spune Toma.

AGLAIA : Ce-ți mai spune Toma?

CRISTINA : Parcă avem timp să vorbim prea multe! Rîdem, facem sport, dansăm. Spune că vrea să aibă o adevărată vacanță, să nu se gîndească la nimic. Mă mai muștraluiește din cînd în cînd că nu citesc deajuns; că o să rămîn o incultă. Are dreptate. Într-o zi s-a și supărat: am spus că Dostoevski era marxist. (Ride.) Ce zevzeacă pot să fiu!

AGLAIA : Și altceva?

CRISTINA : Altceva? Să învăț, să ajung om. Știi, e foarte partinic, nu ca mine, după ureche. Cu lucrurile astea nu glumește. Ce mai, un om nou!

AGLAIA (care a dat semne de impaci-ență): Dar curte nu-ți face?

CRISTINA : Toma? (Izbucnește în ris.) Dar sîntem prieteni din copilărie, mamă. Și, în general, am eu mutră de curte! Ce-ar mai rîde dacă i-aș spune!

AGLAIA : Ia, te rog! Știi, eu n-aș avea nimic împotriva. Numai să nu se supere maestrul că pe el îl neglijezi... Înțelegi... El ține la tine.

CRISTINA : Dar știe că îl ador. I-am spus-o în față. Ce te uiți așa? Zău!

AGLAIA (siderată și în culmea interesului): Și? Ce ți-a răspuns?

CRISTINA (devenind foarte serioasă): Nu pot să-ți spun. Asta e talismanul meu. De cîte ori o să mi se întîmple, în viață, să fiu foarte nenorocită, o să fie de-ajuns să-mi aduc aminte de

cuvintele lui, pentru ca să capăt încredere în mine.

AGLAIA (*incântată*): Bravo, Cristina. Știam eu că ești o fată înțeleaptă. Fug după cumpărături. (*Iese.*)

CRISTINA (*singură*): Mi-a spus: „Tu ești viața!” (*Își apasă palmele pe obraji și are un mic ris emoționat și fericit, ca și cum nu i-ar veni să creadă.*) Eu! (*Suspină, mulțumită.*) Ah, ce bine e să trăiești. (*Reia hirtile.*) Numai stenograma asta e lungă cât o zi de post. De ce-or fi vorbind atîta la ședințe, ca să spună același lucru?! Cum s-o rezum în două pagini? (*Lucrează. Dinspre grădina intră Manole și Toma, care are un halat de baie în mână.*)

TOMA: Mi-a trîntit ușa în nas și a încuiat-o. Dumneata, tată, crezi că în adevăr n-are talent?

MANOLE: Are mult mai mult decît alții. Dar e intoxicat de literatură și de obsesia originalității. Talentului mare puțin îi pasă dacă e găsit sau nu original.

TOMA: La treizeci de ani, să te descoperi inutil, e mai tragic decît dacă ai afla că ai lepră. (*S-au apropiat de hol și, auzind vocile, Cristina a venit în prag.*)

CRISTINA: Să știți că sînt aici.

TOMA: N-avem secrete, Cris.

MANOLE: Nu uita că, de mine dimineață, începi să-mi poezi, Cristina.

CRISTINA: Bine, maestre. (*Se retrage la masa ei.*)

MANOLE (*lui Toma*): Mi s-a adus pămînt și reîncep să lucrez. Deocamdată, niște fleacuri.

TOMA (*privind spre hol*): Tare e drăguță! S-a făcut fermecătoare, nu? (*Pauză.*) Cel puțin dacă ar fi învățat și o altă meserie...

MANOLE: Odiñoară, talentele care nu-și găsiseră încă drumul lucrau în atelier, sub conducerea și chiar semnătura maestrului. Azi, umplu lumea de pastişe. E mai bine că Vlad a avut tăria să se oprească pînă cînd o să descopere dacă are ceva de spus. (*Se așază.*)

TOMA (*zimbînd*): Ce de neînțeles mi se pare toată drama asta... Sînt atîtea activități ale gîndirii mai importante...

MANOLE: Decît arta?

TOMA: E doar o părere, tată.

MANOLE: Spune, mă interesează. Și ceea ce fac eu ți se pare neimportant?

TOMA (*stîngerit*): N-am spus chiar asta. Poate numai eu am devenit mai puțin sensibil la artă.

MANOLE (*izbucînd într-un ris trist*): Iată-mă negat și de celălalt fiu al meu. Ca regele Lear. Ce satisfacție ar avea Vlad să te audă, el, care prețindea că ești urmașul meu spiritual!

TOMA (*cu afecțiune*): Dar are dreptate, tată. Eu știu cît de adînc sînt copilul tău. Dar dacă ai fi avut azi douăzeci și patru de ani, cine știe, poate că și dumneata ai fi fost fizician, nu sculptor. Nu ți se pare că, pentru setea și mijloacele formidabile de cunoaștere ale științei, universul artei a rămas prea mic?

MANOLE: Prin urmare, tu nu mai ești sensibil la Rembrandt, la Phidias, la Bach.

TOMA: Ba da. Însă operele lor vin spre mine, din trecut, încărcate cu o istorie spirituală a omului, simbolizînd drame și etape. De aceea, îmi dau o cutremurare de solidaritate fraternă. Pe cînd, în fața artei de azi, rareori am sentimentul esențialului. Între universul dumitale și universul cercetărilor mele e o prăpastie de eră geologică.

MANOLE: Și cum vezi viitorul?

TOMA: Presupun că, odată stabilite noile raporturi om-lume, care sînt pe cale de radicală schimbare, va apărea și o artă nouă, capabilă să le exprime.

MANOLE: Noile raporturi! Dar ce va mai reprezenta omul, ce va mai rămîne din el pînă atunci, dacă-l obișnuiești să privească, hipnotizat, exclusiv realitatea exterioară, așa cum, în trecut, alți fanatici doreau să-l îndrepte spre contemplarea propriului buric? Va pierde însăși conștiința umanității lui. Căci de ea îi aduce aminte arta asta depășită și obosită, cum o numești tu. Și de aceea trebuie să ținem de ea cu dinții. Frate-tău a și început să clameze despre „mitul dezumflat al omului!”

TOMA (*surîzînd*): Tată, eu nu m-am transformat totuși într-un robot. Și, crede-mă, n-aveam intenția să teoretizez. De ce dai atîta însemnătate unor chestii de gust personal, poate ușuratic afirmat? Știi că ești un artist mare. (*Zărînd-o pe Cristina.*) Cristina, mergi la scăldat? (*Cristina, care a apărut în prag cu niște hirtii în mână, face semn cu capul spre Manole.*) Tată, poate veni cu mine?

MANOLE (*privindu-l aproape cu ostilitate*): Nu. Am nevoie de ea!

TOMA (*îdăcînd un gest glumeț de nepuțință, Cristinei*): Eu rămîn pe plajă

pină la masă, dacă termini, vino. Trebuie să te învâț odată să nu mai scoți brațul din apă ca un catarg. La vedere. (Senin, străbate scena și iese. Îl auzim fluierînd „Ciao-ciao, bambina“.)

MANOLE (a rămas posomorît, sub ochii Cristinei. Își duce mîna la inimă și scoate un gemăt. Cristina se precipită): Nu, nu-i nimic. Numai o alarmă. (Vocea interioară.) Știu că n-are dreptate. Dar faptul că mă neagă rămîne.

CRISTINA: Maestre, de ce sînteți trist? (Manole tace. Speriată de tăcerea lui.) De ce nu-mi răspundeți? (Îl atinge cu mîna.)

MANOLE (tresărînd puternic): Cristina! (Îi ia mîinile și începe să i le sărute, nestăpînit.) Tu ești aici. Tu ești lângă mine, nu-i așa?

CRISTINA (pierdută, începe să înțeleagă că ceea ce se petrece e mult mai grav decît știa ea. Încearcă să-și tragă mîinile): Nu... nu... Vă rog... Nu trebuie... Nu trebuie... (Își smulge mîinile. Manole rămîne cu capul plecat. După o clipă, cu un gest foarte pur, Cristina îi atinge ușor părul, mîngîindu-l. Manole se ridică, privind-o fix. Însăpămîntată, Cristina face un pas înapoi. Clatină des din cap a negație, aproape fără să-și controleze gestul, și, în sfîrșit, izbutește să rostească, dezolată, speriată.) Nu... nu asta!

MANOLE: Cristina! (Dar fata se smulge și fuge. Întuneric brusc. Se mai aude numai strigătul lui Manole, repetat.) Cristina, Cristina!

(Tăcere.)

Grădina, pe înserat.

CRISTINA: Maestre... Dumneavoastră sînteți pentru mine ca un luceafăr. Ca luceafărul din poezie. Aș vrea să vă slujesc toată viața, să vă admir, să... vă inspir, n-o să mă mărit nici-odată, vă jur, dar nu trebuie să vă gîndiți la mine altfel, pentru că... (Amărită.) Cum să-i spun asta?... Pentru că eu vă iubesc ca o fiică și dumneavoastră sînteți... Și dacă mi s-a părut, și o să ridă de mine? Sigur că mi s-a părut. Sînt o nebună, un element descompus. Altfel, cum ar putea să-mi vină astfel de gînduri nerușinate?! Dar dacă totuși m-ar lua în brațe, ce-aș putea face? L-aș lăsa să facă ce vrea cu mine, și pe urmă m-aș îneca sau m-aș face cocotă. Ah, ce îngrozitor e totul! Și

să n-ai cui să-i spui! Niciodată n-o să trec examenul de intrare. Un om pierdut, asta sînt. (E foarte nenorocită.)

TOMA (intrînd, o face să tresară): Nu s-a întors?

CRISTINA: Nu.

TOMA (fără să fie prea îngrijorat): Unde poate să umble? Știe că n-are voie să se obosească. L-am strigat în pădure. Am ajuns pînă la șosea. Tu cum de nu l-ai văzut?

CRISTINA: Ți-am spus doar. După ce-ai plecat tu la lac, nu m-am simțit bine, și m-am dus în cameră la mine. N-am ieșit decît acum o jumătate de oră. Îl lăsasem aici.

TOMA: O fi venit vreun cunoscut să-l ia cu mașina. Dar putea să lase un bilet...

CRISTINA: Poate că era supărat, de aceea s-a dus să se plimbe.

TOMA: Supărat? Cred că, în adevăr, l-a iritat discuția cu mine. Mi-am dat seama prea tîrziu.

CRISTINA: Poate că are alte supărări.

TOMA: Ce?

CRISTINA: Prostii. Îmi trec fel de fel de prostii prin minte. Uite, acum, cînd ești lângă mine, îmi vine să rid. Doamne, ce spaimă am tras! Spune, Toma, nu-i așa că vîrsta asta a mea se cheamă „vîrstă idioată“?

TOMA: De, ai depășit-o puțin. Ce s-a întimplat cu tine?

CRISTINA: Și doar nu citesc romane senzaționale, ca mama! Mi-a intrat o idee neghioabă în cap și m-am speriat groaznic. Dar de unde pot veni ideile astea? Știi, Toma, eu cred că sînt o femeie perversă.

TOMA (cu ironie): Se poate. Spune-mi și mie: ce te-a speriat?

CRISTINA: Nu, nu mă întreba. Bine că a trecut. S-a dus. S-a evaporat, a dispărut. (Ride.) Mă simt însă atît de caraghioasă, că m-aș băga sub un furtun de pompier, să mă spele zdra-văn. Știi ce, hai să-l luăm și pe Vlad și să mergem toți trei să-l căutăm.

TOMA: Vlad nu e acasă. Și, de altfel, tata s-ar supăra. Cînd m-am dus eu, puteam să pretextez că mă plimb. Dar așa, în poteră organizată!

CRISTINA: Și mama văd că întîrzie.

TOMA (surîzînd): Parcă s-ar fi înțeles cu toții să ne lase singuri. Trebuie să fie plăcut să ai casa ta... N-am trăit decît prin internate și cămine.

CRISTINA: Acum ne putem juca de-a stăpînii! (Încîntată.) Vrei?

TOMA: Ca și cum am fi însurați?

CRISTINA: Ei, însurați! Ce gusturi! Ca doi frați. Sau unul din noi e musafir și celălalt gazdă. (*Afectată, jucând rolul gazdei.*) „Vai, ce plăcere, dragul și bătrînul meu prieten! Ce vînt fericit te aduce în sihăstria mea?” Toma, tu crezi că mie ar putea cineva să-mi facă curte? Dar așa, serios.

TOMA: Mai așteaptă și tu vreo doi-trei ani.

CRISTINA: Nu-i așa? Sint încă toată colțuroasă și... neînsemnată. (*Bate din palme.*) Ce bine! De ce taci, ce fel de musafir ești?

TOMA: Mă uitam cum ies stelele, una câte una, ca niște semnale.

CRISTINA (*așezindu-se lângă el*): Crezi că ne întreabă ceva? Sau ne comunică ceva?

TOMA (*surzînd*): Poate că și una și alta. Și omul trebuie să răspundă la toate milioanele acestea de chemări, venite din infinitul cosmic. Pentru că numai el le primește.

CRISTINA: Înțeleg. Ne întreabă, pe fiecare din noi, ceva important pentru toți oamenii, și trebuie să răspundem întregului univers, în numele tuturor oamenilor. Oh, Toma, tu continui să faci poezii.

TOMA (*rizînd*): Jur că nu. Mă gîndeam numai că peste două luni voi fi la mii de kilometri de-aici. Pentru mult timp. Poate ani. Și nu voi mai vedea cum se ivesc stelele deasupra ploilor și deasupra capului tău. Ce-i cu tine, Cristi? (*Îi ia mîinile.*) De ce plîngi?

CRISTINA: Nu plîng. Mi s-au umezit numai puțin ochii. Cînd ai vorbit de plecare, m-am simțit deodată atît de singură și pierdută, că eram să te întreb, ca o proastă, cui mă lași. (*Ride printre lacrimi.*) Zău, nu mai înțeleg ce-i cu mine, de m-am zăpăcit așa. (*Uitîndu-se la cer.*) Ah, dacă aș putea întinde brațele și să zbor departe, departe... Tocmai pînă la aburul acela albastru, și să mă topecs în el, să nu mai știu nimic...

TOMA: Cristi!

CRISTINA (*sărînd în picioare*): Să nu-mi faci morală și să nu rizi de mine, auzi? Nu mai suport. Cu ce sint eu vinovată, să puneți pe umerii mei atîtea poveri?

TOMA (*rizînd*): N-aveam de gînd să-ți fac morală.

CRISTINA: Poate n-ar strica. Dacă mi-ai trage două palme, poate m-aș limpezi și aș pricepe ceva.

TOMA: Ia vino încoace. (*S-a ridicat, a apucat-o de mînă și o trage spre el. Apoi, brusc, o sărută.*)

CRISTINA (*zbătîndu-se, se desprinde, pipăindu-și buzele*): De ce-ai făcut asta?

TOMA: Pentru că te iubesc.

CRISTINA (*cu un strigăt*): Toma! (*I se aruncă cu fruntea la piept și începe să plîngă.*)

TOMA (*mingînd-o*): Gata, gata! Nu e chiar o nenorocire așa de mare. Se mai întîmplă și altora. Hai, ridică bărbia, să-ți șterg ochii. (*Ștergîndu-î ochii cu batista.*) Dacă ai ochii plini de lacrimi, nu pot să văd în ei răs-punsul.

(*Cristina, emoționată, îl privește, apoi, ridicîndu-se în virful picioarelor, îi întinde gura. Îmbrățișare. În spatele lui Toma apare Manole. E răvășit, cu hainele și părul în dezordine. Rămîne îndelung împietrit. Apoi — după ce se aud cele două-trei sunete stridente care marchează spaima lui — începe să ridă. E un ris lugubru, de bătrîn. Tinerii se despart, speriați, și, mînă în mînă, privesc spre Manole, care continuă să ridă, cu o mască imobilă.*)

TOMA: Tată, ce-i cu dumneata?

MANOLE (*iși curmă brusc risul. Sunetele stridente cresc, apoi se sting, treptat. Cu voce surdă, egală*): Plecați de-aici.

TOMA: Eram îngrijorați. Cristina și cu mine...

MANOLE (*același ton*): Plecați de-aici! (*Cristina, înspăimîntată, își smulge mîna dintr-a lui Toma și fugе.*)

TOMA: Tată, dar explică-mi...

MANOLE: Du-te după ea. Să nu fugă cu vreun țap. Noaptea, pătorea mișună de animale hulpave cu chip de om, femeia-i slabă. Îi place duhoare de fiară.

TOMA: E logodnica mea, tată.

MANOLE (*izbucnînd*): De ce mai stai aici? Nu vreau să te mai văd niciodată. (*Își duce mîna la inimă.*)

TOMA (*repezîndu-se spre el*): Tată!

MANOLE: Nu mă atinge. (*Cu o voce mai calmă.*) E atît de greu să pricepi că nu vreau să te văd, că nu mai vreau să văd pe nimeni? Ai nevoie de o explicație? Am innebunit. Pof-tim! Ești mulțumit?

TOMA (*în culmea îngrijorării*): S-aduc un doctor, tată, da? Fug după un doctor.

MANOLE (ca să termine, aprobă din cap și-i face semn cu mîna să plece. Toma iese repede și, în vreme ce Manole se apropie de mijlocul scenei, se aude zgomotul mașinii care demarează. Ajuns lingă rampă, Manole rostește): M-ai învins, strigoaico. De-acum înainte n-am să-mi mai ascund capul în nisip, ca să nu te văd, n-am să mai încerc să fug. O să te privesc drept în față! O să te văd numai pe tine. (Cu un fel de satisfacție ca disperării.) Și o să-ți fac chipul, ca să înnebunească alții de frică și de greață. (Cu alt ton, stăpîn pe el, făcînd cițiva pași în grădină.) Domnico! Domnico!

DOMNICA (ca și cum ar fi așteptat chemarea): M-ai chemat, Manole?

MANOLE: Dadă, să-ți iei calabaficul și să-ți faci patul în hol. N-ai să dai voie nimănui să vină în atelier. Numai tu ai să intri la mine. Ai început?

DOMNICA: Bine, maică, cum poruncești tu.

MANOLE (traversează holul și intră în atelier, care se iluminează intens. Manole reapare în ușa atelierului): Și închide bine ușile, dadă! Pune zăvoarele. (Cu un suris echivoc.) Să nu tulburăm somnul rațiunii, s-o lăsam să doarmă.

(Închide ușa atelierului și, în vreme ce îi vedem silueta proiectată, gigantic, pe peretele de sticlă și auzim prima lovitură de ciocan, Domnica trage ușile glisante ale holului. O clipă, sub bătaia lunii, casa rămîne pustie și oarbă; răsună doar loviturile ciocanului. Apoi se face întuneric.)

Cortina acoperă casa, așa încît n-ua mai rămas vizibilă decît grădina.

TOMA (Claudiei, care intră): A fost inutil, nu-i așa?

CLAUDIA (descurajată): Nici n-a deschis ușa. Mi-a trimis vorbă prin bătrînă să vin altădată.

TOMA: Claudia, rămîi cu noi, măcar cîteva zile. Trebuie să facem ceva.

CLAUDIA: De ce nu m-ați anunțat de la început? Cum s-a întîmplat, Toma?

TOMA: În seara aceea nenorocită am crezut într-un acces de... (Îi vine greu să rostească cuvîntul.)

CLAUDIA: De nebulie?

TOMA: Da. Am fugit după doctor. L-a dat însă afară, cu atîta politețe și logică, încît medicul m-a scotit pe mine nebun. Și, în adevăr, e altceva la mijloc, dar nu pot pricepe ce.

CLAUDIA: Vlad ce spune?

TOMA: Vlad? (Are un ris scurt, sarcastic.) S-a trezit din amorțeală ca muștele la căldură. E foarte atîțat, se învîrte toată ziua în jurul atelierului, suride, ca și cum ar cunoaște cine știe ce taină. Dar, cu mine, tace.

CLAUDIA (după o ezitare): Și Cristina?

TOMA (posomorit): A fost foarte bolnavă. (Rugător.) Dacă ai putea să vorbești cu ea și să afli ce are, mi-ai face un mare bine. Mă evită, sau, cînd o văd, se închide într-o muțenie din care nu reușesc s-o scot.

CLAUDIA: Mi-a spus Aglaia că, în seara aceea...

TOMA (enervat): Da, și? E adevărat, tata ne-a găsit aici îmbrățișați. Dar nu înțeleg de ce ți-a povestit Aglaia întîmplarea asta. E stupid. N-are nici o legătură cu nimic. (Cu imperceptibilă bănuială.) Nu?

CLAUDIA: Bineînțeles, Toma. Starea Cristinei se datorește probabil emoției. A impresionat-o ieșirea lui Man. La vîrsta ei, e atît de explicabil. (Intră, preocupat, Vlad.)

VLAD: Ce surpriză! Ai făcut bine că ai venit, Claudia. (Îi sărută mîna.)

TOMA (preocupat): Nu pricep însă de ce se ferește de mine. Și de ce tace.

VLAD: Vorbeați de Cristina. (Claudiei.) E capabil să rezolve și cvadratura cercului, dar o problemă de logică elementară îl depășește.

CLAUDIA (precipitat): Dă-mi o țigară, Vlad.

VLAD (oferindu-i, cu ironie): De cînd fumezi?

TOMA: Care e problema de logică?

CLAUDIA (grăbit): Vrea să spună, ca și mine, că întîmplarea aceea nenorocită a impresionat-o pe fetiță.

VLAD (suride): Exact. Ce clar formulezi! (Toma îl privește, dar, în aceeași clipă, tresare și se ridică, îndreptîndu-se spre culise. Vlad îi spune, încet, Claudiei.) Mă interesa să constat cit de canalie mă socotești.

TOMA (revenind): Mi se păruse că am zărit-o. În sfîrșit, Cristina o să-și revină. E tînără. Grav e ceea ce se petrece cu tata. Este inexplicabil de unde găsește forța să lucreze cinci-sprezece ore pe zi.

VLAD: Tăind în piatră, nu modelînd. CLAUDIA (speriată): Bine, dar asta-i sinucidere. De ce nu-l împiedicați?

TOMA: Cum?

CLAUDIA: Și ce lucrează?

VLAD: Grozav aş vrea să afl. În orice caz, mă aştept la o surpriză.
TOMA: Nu ştiu ce face, dar loviturile acelea obsedante de ciocan am ajuns să le simt în creier. (*Exasperat.*) Nu mai pricep nimic. S-au transformat toţi în nişte rebusuri ambulante. Dacă n-aş verifica din când în când că raţiunea-mi funcţionează, ar trebui să cred că-s imbecil.

VLAD: Uneori e preferabil.

TOMA: Păstrează-ţi tu satisfacţiile astea.

VLAD (*preocupat*): Da' ce-o fi lucrînd? Pe mine, mă iertaţi...

TOMA (*după ieşirea lui*): Iar se duce să dea tîrcoale atelierului. (*Rugător.*) Claudia, să ţi-o trimit pe Cristi?

(*Claudia încuviinţează. Toma iese. Claudia, care şi-a lăsat fruntea în palmă, n-o vede pe Aglaia, care se apropie. Aceasta e vădit agitată, mai puţin îngrijită decît de obicei.*)

AGLAIA: Ce v-au spus? Numai minciuni, nu-i aşa? (*Confidenţial.*) N-au avut curajul să recunoască adevărul. O să-l strig eu, la toată lumea! E nebun de legat!

CLAUDIA: Cum îţi îngădui?

AGLAIA: Eu ştiu ce vorbesc. Crezusem că povestea Cristinei cu Toma l-a infuriat. Într-o zi, m-am furişat în atelier, să-l liniştesc, să-i explic. Ştiţi ce-a făcut? A aruncat cu dalta după mine. Şi mi-a strigat mie, femeie cinstită şi văduvă: codoaşe! Aşa mi-a strigat. După cincisprezece ani de devotament şi sacrificiu. (*Se smiorcăie.*)

CLAUDIA (*privind-o cu silă*): Da, urît cuvînt! Cînd nu-l meriţi. (*Violentă.*) Dar nimic nu-ţi dă dreptul să-l numeşti aşa. Nu-i adevărat!

AGLAIA: Nu-i adevărat? Eu am văzut ce face. De-abia cînd şi-a dat seama că sînt în atelier, a aruncat un cearceaf pe... (*Speriată.*) Pe lucrul acela. (*Izbucnînd.*) Nici la balamuc nu l-ar primi!

CLAUDIA (*intrigată şi emoţionată*): Dar ce-ai văzut?

AGLAIA: Nu ştiu... Adică, erau trei sau patru oameni, bărbaţi şi femei. Nu-mi aduc aminte cîţi. Goî de tot. De-abia ieşiţi din piatră. Parcă voiau să se bage înapoi în ea. Unuia nu i se vedea decît obrazul. Şi priveau spre mine, atît de curioşi şi de înspăimîntaţi, încît m-am întors să văd ce-i în spatele meu. Iar pe jos, la picioarele lor, era o femeie uriaşă,

tot despuiată, moartă. Numai ochii îi erau vii şi priveau ceva. Aşa, strecuraţi şiret pe sub gene, spre mine. Adică, tot în spatele meu. Atunci m-am întors încă o dată şi-am ţipat.

CLAUDIA: De ce?

AGLAIA: Mi s-a părut că înţeleg la ce se uită, că văd şi eu.. nu ştiu, moartea sau altceva. Iar el a aruncat cearceaful. E nebun! (*Tresare şi se ridică.*) Trebuie să fug. Vine fetiţa. Nu vrea să ştie de mine. (*Vrea să iasă, dar în clipa aceea intră Cristina. E palidă, trasă, cu mişcări automate. Aglaia nu se îndură să plece. Şi, umilă, o priveşte cu nelinişte maternă.*)

CRISTINA (*alb*): Bună ziua. Mi-a spus Toma că vreţi să-mi vorbiţi.

AGLAIA (*cu lacrimi în ochi*): Uitaţi-vă ce palidă e! Ce ai, fetiţa mamei? De ce nu-i spui mamei ce ai? (*Cristina o priveşte dur şi, brusc, îi întoarce spatele. Aglaia iese, plîngînd.*)

CLAUDIA: Nu vrei să stai lîngă mine? (*O trage de mînă. Cristina se aşază, jeapănă.*) Am auzit că ai fost bolnavă.

CRISTINA: Numai două zile. Acum sînt bine.

CLAUDIA (*cu gingăşie*): Aş dori să vorbim ca două prietene vechi. Vrei?

CRISTINA: Cum vreţi dumneavoastră.

CLAUDIA: Să ştii că Toma e foarte amărit.

CRISTINA: Ştiu. Eu sînt vinovată. De toate sînt vinovată.

CLAUDIA: Ce sînt copilăriile astea? Ce ţi-ai băgat în cap?

CRISTINA (*încăpăînată*): Ştiu că sînt vinovată.

CLAUDIA: Ascultă, fetiço, trebuie să te scuturi şi să alungi gîndurile astea prosteşti.

CRISTINA (*mecanic*): Da, doamnă.

CLAUDIA: Uite-te în ochii mei. Îl iubeşti pe Toma?

CRISTINA (*întrebarea a ajuns, de data asta, pînă la ea. Îşi duce mina la buze*): Nu mi-am dat seama decît în seara aceea, cînd m-a sărutat.

CLAUDIA (*respirînd, uşurată*): Slavă Domnului! Atunci totul e bine. Va fi bine!

CRISTINA: Niciodată n-am să mă mărit cu Toma. Şi nici n-am să-l mai văd. Sînt vinovată.

CLAUDIA: Faţă de cine, omul lui Dumnezeu?

CRISTINA (*mereu alb*): Față de Toma, care mă crede cinstită. Față de dumneavoastră, care știți că nu sînt.

CLAUDIA: A, eu! Sînt obișnuită. Și, de altfel, nu știu la ce te referi.

CRISTINA: Față de... el.

CLAUDIA (*hotărînd să pună degetul pe rană*): Cristina, cu mine poți vorbi deschis. Ți-a intrat în cap că Man s-a îndrăgostit de tine și că prăbușirea lui se datorește întîmplării din seara aceea... (*Cristina o privește, crispată, și aprobă.*) Ei bine, ești o caraghioasă mică și romanticoasă. Totul e o invenție a capului tău de adolescent.

CRISTINA (*ieșind din automatismul ei*): Oh, dacă ar fi adevărat!

CLAUDIA: Dar bineînțeles că așa e! Se amuza doar. Mi-a mărturisit-o mie.

CRISTINA (*plină de speranță*): Nu mă amăgiți?

CLAUDIA: Mi-a mărturisit-o. (*Cu un efort.*) Spunîndu-mi că mă iubește. Ei, te-ai liniștit acum? Fuși repede la Toma!

CRISTINA (*vrea să se ridice, apoi se oprește*): Nu vă supărați, dar nu vă cred. „Pentru mine ești viața” — așa mi-a spus.

CLAUDIA (*întoarce capul și-și mușcă buzele, ca să se stăpînească, apoi, cu un suris, o mîngîie pe cap*): Glumea, fetițe.

CRISTINA (*dezvăluindu-și ideea fixă*): Trebuie să-i vorbesc, trebuie! Dacă nu... (*Se aud loviturile unui ciocan.*) Auziți? Parcă ar bate cuie într-un sicriu. Nu mai pot să-l aud, nu mai pot! (*Și-și acoperă urechile, în vreme ce se face întuneric.*)

Atelierul. Îl auzim pe Manole cioplit, îl auzim răsufilarea grea, de tăietor de lemne, dar nu-l vedem, căci colțul unde lucrează e invizibil pentru spectatori. Domnica stă la ușă, pe un scaun, absentă, ca toți oamenii foarte bătrîni.

MANOLE (*întrerupîndu-și lucrul, vine în scenă. Își șterge sudoarea. E istovit*): Mă lasă puterile, dadă. (*Cade pe un scaun.*) Dadă, n-auzi? (*Respiră greu. După un timp, se uită la bătrînă, o vede absentă. Mai tare.*) Dadă, mai este lapte?

DOMNICA (*tresărînd*): L-am pus la răcit, maică. (*Aduce laptele.*)

MANOLE (*trăgîndu-și, greu, răsufilarea*): Iar ți-au venit bătrîni, Domnico?

DOMNICA: Chiar amu au plecat. Parcă ce treabă au? Să se plimbe. Nici tu arat, nici tu prășit. Toată ziua cu vizite. S-au făcut boieri mari.

MANOLE: Te mai cheamă la ei?

DOMNICA: Da' de ce crezi că vin? Se mai fac ei niznai: că de ce, fă-tucă, nu ai muls vaca? Că de ce stai la pîrleaz?! Care vacă și care pîrleaz? Parcă ei nu știu că aici sîntem la vilă? Șireți! Iaca laptele, maică. I-am scos pielița.

MANOLE (*bind*): E bun. Le-ai lăsat și lor?

DOMNICA: Doamne, Manole, cîte îți mai trec prin cap! Doar... (*pauză lungă*) is morți!

MANOLE (*cu umor negru*): Poate li-i foame, cu atîtea drumuri. Și ce mai spuneau bătrîni?

DOMNICA: Ei, dar cîte nu spun? (*Rizînd.*) Azi m-au întrebat de Mîtruț.

MANOLE: Care Mîtruț?

DOMNICA: Mîtruț, motanul. Dacă eu i-am legat tînicheaua de coadă. Nu, mămucă, vai de mine. Ce, era să-i spun că blestematul de Ionică, feciorul popii, m-a pus să-l țin cît îi lega tînicheaua? (*Are un ris de bătrîn, oprit deodată.*)

MANOLE: Oamenii ar spune că te-ai ramolit, dadă.

DOMNICA: Ei, săracii, ce știu ei! Da' poate că m-am ramolit... Așa-i cînd te pregătești de călătoria cea mare. Ești cu un picior aici, cu altul dincolo, plecat pe jumătate.

MANOLE (*rizînd*): Moartea pe care o văd oamenii mei de piatră nu seamănă cu a dumitale, dadă. E fără Mîtruț și fără vizite de-ale tătucăi și mămucăi.

DOMNICA: De aceea se holbează așa spăimoși... Parcă-i mare ispravă să mori, Manole... Așa-i regula. Ce-ai făcut tu acolo e nelegiuire curată, mai bine ai sparge-o. Să n-o vadă oamenii. Ce le trebuie? Viața e viață și moartea e moarte. De ce să le amesteci? Nu se cuvine, calci legea, Manole.

MANOLE (*iritat*): Bine, bine, du-te la culcare.

DOMNICA (*ridicîndu-se*): Atunci, noapte bună. (*Mergînd spre ușă.*) Cu legea nu e voie să te joci. (*Deschide ușa.*) Să-ți las puțin ușa deschisă? Ia'tu auzi cum cîntă privighetoea, bat-o norocul s-o bată, draga de ea... (*Manole a venit lingă ușă. Se aude, tare, cîntecul privighetorii.*) Auzi?

MANOLE (*posomorit*): N-aud. Și sper c-o s-o mănince pisica.

DOMNICA: Lasă, că mai sint și altele. Nici broaștele nu le auzi cum orăcăie, nici copacii cum foșnesc? Doamne, ce frumoasă și mare-i grădina vieții.

MANOLE (*împingînd-o peste prag*): Gata, lasă-mă-n pace, n-aud nimic. (*Închide ușa. În deridare.*) Grădina vieții! (*Se îndreaptă spre statuie.*) Grădina vieții! (*Începe să cioplească, într-un acces de furie, și va continua așa, însoțindu-și loviturile cu impresii scrîșnite, în vreme ce sunetele stridente, pe care le cunoaștem, se vor auzi obsedante și amenințătoare.*) Îți smulg eu surîsul, mincinoaso! (*Lovitură.*) Te spintec eu, să-ți scot țărîțele din burtă! (*Lovitură.*) Sfarmă iluzia, meștere! (*Lovitură.*) Dă-i cu ciocanul în cap, țirfei! Pune dalta în gîtul privighetorii, și lovește! Fără cruțare, fără slăbiciune! Să-i piară cîntecul! Unde-i viața? Cum arată? (*Cu un gemăt, lasă să-i cadă uneltele și se tirăște spre mijlocul scenei, apăsîndu-și inima cu mina. În vreme ce se chinuiește să tragă aer în piept, se aude clar, triumfător, cîntecul privighetorii. Ușa se întredeschide și în atelier se strecoară o siluetă indistinctă, care se lipește de perete și rămîne nemișcată. După o pauză lungă, Manole ridică privirea, vede umbra.*)

VOCEA LĂUNTRICĂ (*fără mirare*): Iar ai venit? (*Manole se întoarce și se așază cu spatele la tăcutul lui interlocutor, dar vocea interioară continuă.*) Nu pricepi odată că sîntem doi străini? Tu ești alt Manole Crudu. Cel care stătea sus, pe buza prăpastiei. Pe cînd eu am alunecat, și cad spre fundul ei. Mă prăbușesc ca un pietroi, tot mai repede, tot mai repede. Și nimic nu mă poate opri. Ochii nu mai văd, limba a înțepenit, sîngele s-a făcut plumb și cad, cad, fără sfîrșit. Degeaba mă strigi. (*Tare și cu un accent de disperare.*) De aici nu mai este întoarcere.

CRISTINA (*speriată, căci ea era silueta lipită de perete, face un pas înainte*): Maestre!

MANOLE (*tresărînd*): Ha? (*Se întoarce, își duce mîna în fața ochilor, ca și cum ar alunga o vedenie.*) Tu erai? (*Ride încet.*) Stăteam de vorbă cu alt mosafir. Tot nepoftit. Îl cheamă sculptorul Manole Crudu și e un pisălog fără seamăn. Nu mă lasă de-

loc în pace. Îmi ține predici. (*Ride.*) Îl dau pe ușă afară, și el intră pe fereastră. Cică sîntem aceeași persoană. Se încapățînează să intre în pielea mea. O revendică, de parcă l-aș fi evacuat din casă. Ce te uii așa la mine? Crezi că deraiez?

CRISTINA: Nu cred nimic. Îmi este numai frică.

MANOLE (*ca și cum, de-abia acum, i-ar realiza prezența insolită*): Dar ce cauți tu aici? Cine ți-a dat voie să intri în atelier?

CRISTINA: Trebuie să vă vorbesc. Numai de cît!

MANOLE: Ești obraznică, fetiço. Ce te face să crezi că am chef să conversez cu tine, încît dai huzna, neche-mată, aici?

CRISTINA (*eroică*): Am venit să vă spun că n-o să-l mai văd niciodată pe Toma și că...

MANOLE (*plictisit*): Și ce mă interesează pe mine? Treaba dumitale.

CRISTINA: Și că o să fac orice dorii dumneavoastră.

MANOLE (*după o clipă*): Ia apropie-te. (*Cristina, pierdută, face doi pași spre el.*) Tu nu ești în toate mințile, fetiço? Ce sînt poveștile astea gro-testi? Și cum ți le îngădui cu mine?

CRISTINA (*pierdută, dar mergînd pînă la capăt*): Ați spus odată că pentru dumneavoastră... eu sînt viața. Așa că eu...

MANOLE (*izbucînd în ris*): Am spus eu asta? (*Îi ridică bărbia.*) Aha, tu ai hotărît să te sacrifici, nu-i așa? Era parcă vorba să-mi și poezi!

CRISTINA (*de-abia respirînd*): Da, maestre.

MANOLE: Bine, dezbracă-te. (*Cristina îl privește, înspăimîntată. Apoi, palidă ca moartea, își duce mîna la bluză și desface un nasture. Manole îi apucă mîna și, cu palma cealaltă, o bate peste obraz.*) Caraghioaso! Hai, șterge-o la culcare și scoate-ți gîrgăunii din cap. Nu ești prea deșteaptă, dar e timpul să începi să ai bun-simț. (*Se ridică și se îndreaptă spre statuie. Ridică de jos dalta și ciocanul. Fără să se întoarcă.*) Tot aici ești? Am de lucru.

CRISTINA (*îndreptîndu-se spre ușa. De acolo*): Vă rog să mă iertați, acum știu că am fost îngrozitor de caraghioasă și nerușinată.

MANOLE (*întorcîndu-se spre ea*): Asta e secundar și trece. Mai degrabă ar trebui să te simți fericită.

CRISTINA: E adevărat. Însă mi-e mila de dumneavoastră. Sinteți atât de schimbat și trist...

MANOLE (*oftind, plictisit*): Să te vindec și de asta. Dar pe urmă să nu mă mai sîcii. (*Arătînd spre statuie.*) Du-te și privește. (*Cristina se duce.*) Dacă ai să pricepi ce-am făcut, ai să-ți dai seama că sînt dincolo și de tristețe, și de milă.

CRISTINA (*fascinată și îngrozită, țace cîțiva pași de-a-ndărătelea*): La ce se uită oamenii aceia, ce-au văzut?

MANOLE: Neantul, fetiço. Moartea. (*Cristina îl privește, scoate un țipăt sugrumat și fuge, lăsînd ușa deschisă.*) Ce gîscă! (*Se îndreaptă spre statuie, dar își duce iar mîna la inimă, fulgerat de durere. Cade din nou pe scaun, gemînd.*) Oh, cum strînge! De data asta cred că e sfîrșitul... prea groaznic doare...

(*Geme, incolăcit de durere. Pe ușa se strecoară Vlad. Îl privește, dar ori nu-și dă seama de gravitatea situației, ori nu vrea să țină cont de ea. Tiptil, trece prin spatele lui Manole, spre statuie. După un timp, revine. E atît de emoționat încît aproape se bilbiie. Vine spre Manole.*)

VLAD: Tată, am văzut-o! E o operă strivitoare!

MANOLE (*pradă crizei. De-abia inteligibil*): Fiola! (*Arată spre haina din cui.*)

VLAD (*care de-abia acum își dă seama de starea lui*): Ce ai, tată, ți-e rău?

MANOLE (*scrișnit*): Fiola!... În buzunar!

VLAD (*se repede la haină, scoate o fiolă*): Ce să fac cu ea, tată?

MANOLE: O batistă... Sparge-o... Repede...

VLAD (*sparge fiola în batistă. Manole o ia și respiră adînc. Vlad, zăpăcit*): Să chem pe cineva? Să trimit după doctor?

MANOLE (*ii face semn că nu. Continuă să respire, apoi, cu încetul, se desținde*): Apă, te rog.

VLAD (*dîndu-i un pahar*): Te-a mai lăsat?

MANOLE (*răspunde foarte tirziu, ca un om revenit dintr-o lungă călătorie*): Pentru moment, da. Pot respira, cel puțin. Nitritul de amil are un efect imediat. (*Pauză.*) Să nu chemi pe nimeni, dacă revine criza. (*Ca pentru el.*) Cred că, de data asta, am atins aproape fundul. (*Se uită spre statuie.*) N-o s-o pot termina!

VLAD: Dar e gata, tată!

MANOLE (*privindu-l, nedumerit și concentrat*): Ce?! Ce spui?

VLAD: Orice aadaș ar întina-o. Domnește acolo (*arată cu mîna*), într-o desăvîrșită grandoare sinistă. (*Cu adorație.*) Nu mai există azi pe pămînt un sculptor ca tine, tată! (*Ducîndu-se spre statuie.*) Acum înțeleg de ce spuneai că eu nu știu nimic despre tenebre și de ce mă avertizai să nu dansez pe frînghie. Ce zevzec trebuie să-ți fi părut, cu micile mele isterii și cu giumbușlucurile mele estetice! (*Vine spre el.*) Dar statuia asta a ta nu suportă nimic alături! Nu mi-o pot închipui într-un muzeu, sau înconjurată de privitori. Ar trebui să stea într-un templu aztec sau în camera secretă a unei piramide funerare. E dincolo de artă și de omenesc.

MANOLE: Nu m-așteptam s-aud cuvîntul ăsta din gura ta.

VLAD (*arătînd spre statuie*): Ea mă constrînge să-l rostesc. Prin opoziție. Nu e o plăsmuire omenească, ci contrariul ei, un obiect de panică, o negație palpabilă. Însăși moartea.

MANOLE: Da. (*Pauză.*) Ajută-mă să mă ridic. Vreau s-o văd. (*Vlad îl ajută, și-l duce în fața statuii.*) Ce ciudat! Ai dreptate. Nu-mi dădeam seama că am terminat-o. Credeam că mai am mult de lucrat la ea. În clipa asta știu însă că am terminat-o definitiv. Parcă de zeci de ani. (*Suride, și-apoi surîsul se prelungește chiar într-un mic ris, aproape voios.*)

VLAD: Ce ce rizi?

MANOLE (*arătînd spre statuie*): Hidă mai e!

VLAD: E o capodoperă!

MANOLE: Ca o tumoare uriașă, extirpată și așezată pe soclu. (*Intrebător, spre Vlad.*) De ce pe soclu?

VLAD: Nu înțeleg.

MANOLE: Vreau să mă odihnesc.

VLAD: Să te duc în odaia ta?

MANOLE: Nu, aici, pe fotoliu. Nu vreau să fug de ea. (*Se așază.*) De ce e atîta zgomot? Un zgomot mare, ca o viltoare, ca un uragan.

VLAD: Ți se pare, tată.

MANOLE (*ascultînd, atent*): Gata, acum se duce, trece... S-a risipit. (*Pauză lungă.*) Ce liniște blîndă! De ce nu cîntă?

VLAD (*speriat*): Cine să cînte?

MANOLE: Nu-ți fie frică, nu aiurez. Niciodată n-am fost mai limpede. (*Își duce mîna la cap și apoi la pied.*)

Și aici... și aici... (Cu un suris.) Așa trebuie să se simtă o femeie care a lepădat un monstru. Ușurată, curățită și... și foarte umilită, rușinată.

VLAD: Tată...

MANOLE: Taci, Vlad. Lasă-mă să vorbesc cu mine. De mult n-am mai vorbit cu bătrînul cioplitor demodat. Nu era prost bătrînul, și avea demnitate. Nu-i plăceau poalele date peste cap, nu-i plăceau mășcările. (Arată cu degetul spre statuie.)

VLAD (cu timiditate): Tată, vreau să te-ntreb ceva.

MANOLE (după un timp): Ce-ai zis?

VLAD: Vreau să te întreb ceva. Pentru mine e foarte important. După... (arată spre statuie) ce se mai poate face? Ce mai poate urma? Nu pentru tine, ci, în general, pentru un artist.

MANOLE: Nimic. Evident, nimic nu mai poate urma.

VLAD: Asta înseamnă că celui care o acceptă nu-i mai rămîne decît să arunce dalta, să se trîntească la pămînt și să urle de groază. Ca un animal.

MANOLE (după o pauză): Dar nu trebuie să accepți.

VLAD (uluit): Cum? Și asta o spui tu, care ai făcut-o?

MANOLE: N-am făcut-o eu, Vlad, ci frica mea. Acum, frica asta nu mai e în mine, ci colo, pe soclu, deșchiată și nerușinată. De aceea am rîs înainte, pentru că am descoperit dintr-odată... că nu-mi mai este frică. (Cu exaltare.) Niciodată n-am fost atît de liber și puternic ca acum. (Își duce deodată mîna la piept, cu o expresie de cumplită durere. Horcîind aproape.) Nu-i nimic, asta n-are nici o însemnătate. A obosit hoitul. Se cere la odihnă. Atîta tot. Dar luciditatea a rămas întregă și răspunderea n-a obosit... nu va obosi... nu va obosi, pentru că altfel...

VLAD: Nu te zbuciuma, tată, asta îți face rău.

MANOLE: Crezi că bat cîmpii? La urma urmei... (Face cu mîna un gest de oboseală.)

VLAD (după o lungă pauză, împins de o nestăvilită curiozitate): Și totuși, recunoștea singur că statuia ta reprezintă o limită, că nimic nu mai poate urma după ea. (Manole îi aruncă o privire extenuată.) Iartă-mă, tată, nu vreau să te chinuiesc, dar pentru mine e o chestiune de viață și de moarte, răspunde-mi...

MANOLE (greu): Ceva se mai poate totuși face... Un singur lucru... și anume... (Își duce mîna la gît.) Cred că o să am din nou o criză.

VLAD (speriat): Să chem totuși pe cineva.

MANOLE: Nu vreau să văd pe nimeni!

VLAD (cu timiditate): Eu pot rămîne lîngă tine, tată? (Manole ridică ușor din umeri, cu un gest de indiferență, dar și de acceptare.) Să știi că, de fapt... te-am iubit întotdeauna. (Manole, care s-a rezezat de spețeaza scaunului, cu ochii închiși, ridică doar mîna, în semn de tăcere. După un timp, Vlad, torturat de o curiozitate pe care nu și-o poate stăpîni, revine.) Nu-mi spui ce-ai mai putea face după... (Arată spre statuie.)

MANOLE (deschide ochii. E vădit absorbit de altceva): Ssst! (Surizînd.) Tot ea e mai tare. Tu o auzi?

VLAD: Pe cine?

MANOLE (surizînd): Privighetoarea.

(Și, în vreme ce Manole își duce mîna la gît, cuprins de o nouă criză, se aude cîntecul tot mai puternic al privighetorii, și lumina se stînge încet.)

(Întuneric.)

În fața cortinei, Vlad, Toma, Cristina, Claudia, îmbrăcați ca niște oameni care și-au pus hainele în grabă.

VLAD: Deocamdată, totul se reduce la șoapte, pentru că statuia n-a văzut-o decît Sterian, cînd a venit să întocmească lista lucrărilor pentru expoziția de la Paris. Însă zvonul s-a răspîndit cu iuțeala fulgerului.

TOMA: Pe bună dreptate. Statuia asta anulează creația de o viață întregă a tatei. E ca o apostazie.

VLAD: Și totuși, opera e genială. Nu știu dacă arta tatei a mai atins de două sau trei ori asemenea culmi.

TOMA: Cînd am intrat în atelier, am rămas paralizat. Noroc că omenirea are stomac de struț. O să-i digere statuia, așa cum a făcut și cu războaiele și cu crematoriile, cu toate negațiile.

CLAUDIA (care, absorbită în durerea ei, nici n-a ascultat): De ce suride? Voi ați observat? Tace și suride tot timpul. E un suris pe care nu-l pricep. Pînă și în timpul crizei din noaptea asta l-a păstrat mereu pe buze.

CRISTINA (timid): Ieri mi-a vorbit așa de blind...

CLAUDIA: Da, niciodată! Man n-a dat dovadă de atîta blîndețe. Însă nici de atîta depărtare.

VLAD: Sînt două lucruri care mă obsedează, și nu izbutesc să le pricep. În noaptea cînd a terminat statuia, mi-a spus că ar mai fi totuși ceva de făcut. Și pe urmă vorbea despre o privighetoare. În adevăr, cînta o privighetoare, dar n-am înțeles ce i se părea neobișnuit.

CLAUDIA (*privind cerul*): În curînd o să se facă ziuă.

CRISTINA (*uitîndu-se spre culise*): Vine doctorul.

DOCTORUL (*ajuns în fața grupului, care personifică, parcă, neliniștea așteptării, are un gest de dezarmare*): Vă cheamă. După toate crizele astea, orice emoție, orice agitație, cît de mică, îi pot fi fatale. E bine s-o știți! Pe departe, i-am spus-o și lui. Asta e... (*Repetă gestul.*) E tot ce putem face. (*Toți se pregătesc să iasă. Toma îl reține pe doctor.*)

TOMA: Credeți că...

DOCTORUL: Nu-mi place starea lui de absență. (*Se uită la ceas.*) Mă întorc în cursul dimineții. (*Pauză.*) Și, mai ales: nici o emoție! (*Iese. Iese și Toma. Se ridică cortina. Holul. Manole e într-un fotoliu. Domnica, alături.*)

MANOLE: Ce față veche ai, dadă! Parcă ai avea mii de veacuri. (*Tăcere.*)

CLAUDIA (*intrînd*): Am venit, Man.

MANOLE (*o clipă absent*): Da. Nu vă supărați că am chemat-o pe Domnica. Ea m-a învățat să fac primii pași pe lume, și-și închipuie că mai are o datorie de împlinit. Să nu-i stricăm cheful bătrînei. Și ea e grăbită. (*Domnica se retrage într-un colț.*) Iar ai ochii roșii, Claudia. (*Claudia întoarce capul.*) A venit și Vlad?

CLAUDIA: Nu-l vezi, Man? E în fața ta.

MANOLE: Da, adevărat. E atît de întuneric aici, încît... (*Toți se uită, speriați, unul la altul, căci lumina e aprinsă.*) Și fetița aceea cine e?

TOMA: Cristina, tată.

MANOLE: Cristina? A, da, știu. Tu și Toma să faceți copii mulți și frumoși. Auzi? (*Absență.*)

TOMA: Tată, n-ar fi mai bine să te culci? (*Manole nu răspunde.*)

CLAUDIA: E tîrziu, Man.

MANOLE: Aveți dreptate, e foarte tîrziu. N-am mult timp.

TOMA: Mai bine vorbim mîine, tată. MANOLE (*cu greu. Tot timpul e ca un om care, cufundat sub apă, face imense eforturi să iasă la suprafață. Numai voința lui uriașă îl readuce, de altfel*): Mîine... ieri... Îmi amintesc. (*Suride.*) V-am chemat la mine, pentru că... (*Îl scutură un fior de frig.*)

TOMA: Doctorul a spus că ai nevoie de liniște absolută.

MANOLE: Dar sînt foarte liniștit, băiatule, niciodată! n-am fost atît de... Da, știu... Vlad! Toma! Aveam să vă spun ceva... ceva... mi-aduc aminte... Moartea e o chestiune personală, a fiecăruia dintre noi, însă viața... viața e o chestiune a tuturor. De aceea... (*Îl scutură iar un fior de frig.*)

CLAUDIA: Ți-e frig, Man? (*Îl învelește cu pelerina pe care Manole o poartă pe umeri.*)

MANOLE: Puțin. Se înserează, nu? Să nu mă întrerupeți. Mă adum așa de greu, și nu mă gădesc... E prea lung drumul, și e întuneric... (*Absență. Apoi, cu un efort de voință.*) Însă trebuie... chiar acum... Eu...

TOMA: Tată, te rog!

MANOLE: Eu.. Vlad, în seara aceea, cînd am ieșit din spaimă, ca dintr-un tunel, ți-am spus că nu e jucată ultima carte, că... (*Respiră greu.*)

VLAD: Că mai e ceva de făcut.

MANOLE: Da. N-ai înțeles? Pot... (*Pauză.*)

VLAD (*cu sufletul la gură*): Spune, tată!

MANOLE: Pot... distruge statuia.

VLAD: S-o distrugi? E o operă fără seamăn, tată. Ea nu e o minciună.

MANOLE: Dar cui folosește adevărul ăsta? Sînt adevăruri care trebuie îngropate, Vlad, și puse pietroaie peste ele.

VLAD: Ar fi o crimă.

MANOLE: Nu, ea e o crimă. Și cînd o făceam, știam. Ia ciocanul, Vlad, și sparge-o! Ți-o cer! Ți-o ordon! Repede! Sînt grăbit!

VLAD (*dînd, speriat, înapoi*): Eu? Nu pot, tată!

MANOLE: Ba da, o vreau! Arta e biruința omului asupra haosului, și nu... Trebuie să pricepi și tu asta. Hai, Vlad, n-am timp. (*Pauză.*) Neputinciosule!

CLAUDIA (*disperată*): Man, te implor, te obosești!

MANOLE: Claudia, niciodată nu mi-ai stat în cale, și tocmai acum...?!
41

Toma, tu! Tu ești mai lucid, mai sănătos.

TOMA: Nu pot, tată!

MANOLE: Lașilor! *(Se ridică cu greu, se îndreaptă spre atelier. Se clatină.)*

CLAUDIA: Nu-l lăsa, se sinucide!

DOMNICA *(oprind-o)*: Nu te amesteca. Știe el ce face.

VLAD *(ieșind în calea lui Manole)*: Mă duc, tată. *(Intră în atelier.)*

MANOLE *(a rămas singur în centrul holului)*: Da, era bine făcută. *(Și atunci se aud loviturile, și statuia, prăbușindu-se.)*

MANOLE: Oh, ce tare lovește! Cum mai lovește!

VLAD *(reapare)*: Gata, tată!

MANOLE: Nu încă. Dă-mi dalta. Hai! *(Îl apucă de umăr.)*

VLAD: Ce mai vrei?

MANOLE: Nu mai zăbovi. Du-mă odată! Trebuie să dau măcar o lovitură de dalta „Zburătorului”. Să-l las început.

(Toți vor să-l oprească, dar Manole, susținut de Vlad, apoi singur, a pătruns în atelier. Prin geamul mat îi vedem silueta, uriaș proiectată, și se aude lovitura, însoțită de un „ha!” profund.

de tăietor de lemne. Apoi, Manole apare, clatinându-se, în mijlocul tăcerii cutremurate a celorlalți.)

VLAD: Tată, dă-mi voie să iau schițele „Zburătorului” și să încerc eu să continui. Altfel, nu-mi rămâne decît să mă împușc.

MANOLE *(mîngîindu-l ușor pe obraz)*: E bine așa. Ai înțeles cum stau lucrurile, fiule. *(Cu greu.)* E bine să fii credincios ție însuși... dar e mult mai important, mult mai important, să fii credincios oamenilor. *(Vrea să iacă un pas, dar se clatină. E așezat în fotoliu.)* Unde sînteți? E foarte întuneric.

CLAUDIA: Nu, Man. Uite, răsare soarele. *(În adevăr, cerul s-a înroșit.)*

MANOLE *(cercetînd cerul, cu emoție)*: Adevărat. Îl văd. Îl văd încă. *(Pauză foarte lungă.)* Dă-mi mîna, dată. *(Pauză.)* Duceți-vă, vă rog, duceți-vă! *(Bineînțeles, nimeni nu pleacă.)* De ce mă... *(Manole îi privește rugător, dar, văzîndu-i că rămîn, ridică încet, cu cealtă mină, marginea pelerinei, și-și acoperă fața. După un timp, mîna se lasă încet, și nu mai vedem decît o față senină și încremenită.)*

C O R T I N A

